

БОГ — ГЕТЬМАН — УКРАЇНА

ГЕТЬМАНСЬКИЙ ГОЛОС

РІК I

ГРУДЕНЬ 1979 РОКУ

Ч. 3 - 4

HETMANSKY HOLOS

A QUARTERLY BULLETIN

Published by

Ukrainian Hetman Organization
P. O. Box 739, Stuyvesant Station,
New York, N. Y. 10009

ГЕТЬМАНСЬКИЙ ГОЛОС

квартальник видає
ПРЕЗИДІЯ І УПРАВА ГЕТЬМАНСЬКОГО РУХУ
Нью-Йорк

РЕДАГУЄ КОЛЕГІЯ
Відповідальні редактори:
Павло Маренець
Ярослав Савка

Редакція не зберігає і не звертає надісланих рукописів та застерігає за собою право скорочувати і справляти надіслані матеріали. За оголошення Редакція не відповідає. Статті, підписані прізвищем чи ініціалами автора, не є конечно висловом становища Редакції.

Річна передплата \$6.00
передплату просимо надсилати на адресу:

PAWLO MARENEC
247 Mc Kinley Street
Pittsburg, Pa. 15210
U.S.A.

ГЕТЬМАНСЬКИЙ ГОЛОС

КВАРТАЛЬНИК КОНСЕРВАТИВНОГО НАПРЯМУ

Ч. 3 - 4 ГРУДЕНЬ 1979 РІК

diasporiana.org.ua

ВИДАЄ УПРАВА І ПРЕЗИДІЯ ГЕТЬМАНСЬКОГО
РУХУ

НЬЮ-ЙОРК

ЗМІСТ

Побажання Гетьмана зі Святами (історичний лист)	3
1. Драгоманов і Липинський — вступні зауваження	5
2. Михайло Добрянський — Спадщина Липинського	7
3. Ярослав Савка — Збройні сили України	14
4. Ярослав Савка — Монархія чи анархія? (закінчення) ...	17
<i>З минулої історії</i>	
5. Павло Маренець — На дворі гетьмана Кирила Розумовського	20
6. Володимир Трембіцький — Державні службові прапори Гетьманського двору 1918 р.	24
7. Богдан Коваль — В потоці друкованого слова Москва вказує, що читати	34
Атомові катастрофа	35
<i>Рецензії на книги:</i>	
Дмитро Левчук — Заснування Московії та шляхи утворення деспотичної імперії	36
Книга українського вченого в німецькій мові	37
Яр Славутич — Зібрані твори 1938-1978 рр.	37
Коротка історія українського народу	38
Йосип Біловус — Короткий нарис української історії	39
Іван Кузич-Березовський — Праісторія України, Оріяна ..	40
<i>Опінії читачів:</i>	
8. Федір Капуста — Советизація української еміграції	44
<i>Українська архітектура:</i>	
9. Надія Сомко — Козацьке барокко	56
10. Хроніка, пожертви, оголошення	60

СЛОВО ГЕТЬМАНА

Уривки з листа Гетьмана Павла Скоропадського, що були написані 1922 року до українського вояцтва, не втрачають свого значення і сьогодні, коли їх перечитусмо.

Ось фрагменти цього листа:

До українського вояцтва.

Панам старшинам і козакам, що прислали мені поздоровлення зі Святами,— моє щире спасибі.

Ваш привіт особливо дорогий і любий мені в цю тяжку годину вигнання нашого.

Нещасна Батьківщина наша знову спустошена лютим ворогом. Кращі сини України загинули в боротьбі або під червоним ярмом орють і сіють прадідівську землю не для себе та дітей своїх, а для лютого напасника.

Хто не міг скоритися, мусів шукати притулку і гіркого хліба вигнанця в приймах закородном.

І сумуючи за рідним краєм, болюючи його горем, кожний з нас оглядається тепер на минуле і питає, чому так сталось? Хіба не знав наш хазяїнуватий народ, що лише своя Держава охоронить його працю од чужоземного визиску та грабунку?

* * *

Мов закляття якесь висить над нашою Батьківщиною, здавна свої ж люди звикли чи задля лакомства нещасного, чи задля мрій порожніх та недосяжних, свою Державу, безмежною відданістю та жертвами кращих синів України збудовану, руйнувати, нарід свій на поталу чужинцям кидаючи.

І поки будуть люди на Україні духовних нащадків цих дивних недобитків слухати, поки обмануті українськими наймитами чужих держав будуть по вказівці їх битись за чуже і вороже нам діло, поки не поборять вони в собі самих руйніницьких почувань — не буде і не може бути ні добра, ні спокою, ні ладу на нашій нещасній Батьківщині.

Отже знайте, що Україна не поза нами, а в нас самих.

У Драгоманова високе цінування інтелігенції, ідеального безклясового єднання громадського життя. У Липинського — спостереження природного поділу людей на класи і ставлення відповідальності за розвиток життя на перше місце, а щойно тоді — свободу людини. Із історично-політичної спадщини обидвох вчених багато можна скористати.

М. Драгоманов проголошував свої погляди тоді, коли царська деспотія вбивала найменше поривання людини до свободи. Вже тоді ідеї його науки вказували практичну можливість великих єднань народів, які ми бачимо у нашій добі. Помимо свого інтернаціоналізму М. Драгоманов осуджував народницьку історіографію, яка засуджувала старшину козацької доби, не вмюючи добачити їх боротьби за автономну українську державу.

У В. Липинського ми знаходимо не тільки ідеологію побудови держави на принципах пошани авторитетів і влади, але також вказівку на консервативні стримуючі сили, які передаються нашими історичними традиціями.

Шановний автор називає спадщину Липинського — євангелієм української державности.

Б. Коваль

Михайло Добрянський

СПАДЩИНА ЛИПИНСЬКОГО

1. Два великі проскрибовані

Липинського дуже почитають, але мало читають. Оцим парафразую заяву, якою Д. Заславський розпочав свою книжку про Драгоманова, 55 років тому. І Драгоманова, і Липинського в нас високошанують, одначе мало знають. Націоналістична пропаганда 20-тих і 30-тих років не перебирала в засобах, щоб відштовхнути від них молоду генерацію. Найбільше причинився до цього Д. Донцов. А коли йдеться про Драгоманова, помогали йому й деякі католицькі автори, напр. К. Чехович. Було це зі значною шкодою для розвитку нашої політичної культури. Бо той і той, учені великого формату, дали нам твори справді великої культури. Історик, філософ, політичний діяч, людина подивугідного, всебічного знання, універсаліст, людина кристалево чистого характеру, гуманіст за своєю природою і за філософським світоглядом, хоч той і той визнавали різну філософію. Це визначення стосується однаковою мірою як до Липинського, так і Драгоманова. Оба відійшли в релятивно молодому віці. Драгоманов помер на 54-му році, Липинський на 48-му році свого життя. Обох підкопували труднощі еміграційного побуту. Липинський, монархіст, і римо-католик, високо цинив соціяліста-ліберала й ніби-атеїста Драгоманова.

Дивні діла Господні: Липинський — польського роду з діда-прадіда, Драгоманов напівболгарського походження, а проте обидва беззастережні патріоти української справи. Ділила їх одна генерація і цілком відмінний стан українського суспільства.

* * *

Нині час для нас дуже тяжкий,— на допомогу нашому найбільшому ворогові, комуністичному інтернаціоналові збираються йти ще обдурені його обіцянками інтернаціональні капіталістичні сили. Останніми своїми грошима та зброєю хочуть скріпити большевиків до такої міри, щоб вони були в силі здерти з народу останній шматок хліба, одібрати в нього останню надію бути хазяїном на своїй землі. Багато наших людей зневірилося і смирно схилиє голови під це подвійно тяжке ярмо, багато їх згубило совість і наймається до ворогів за погоничів над своїм же братом.

Скрізь нещастя, скрізь горе, скрізь руїна.

Та невмируща душа народу нашого.

Під ударами недолі вона лише гартується та зміцнюється, і тепер саме перші прояви цього уже відчуваються — росте на Україні наша сила, з'єднуються наші люди, розпізнають уже своїх справжніх ворогів і справжніх друзів. В боротьбі виростає і скріплюється молоде покоління, на зміну загинувшим стають нові.

* * *

Тому не кидайтеся на ті гасла, що виставляють перед вами безумні честолюбці або підплачені чужинцями агенти, не давайте втягати себе в дрібні збройні виступи, які мають ціллю лише побільшення руїни нашого Краю і не мають жодних виглядів на повний і сталий успіх.

* * *

Хай Великий і Всемогучий Бог, який бачить чистоту волі й помислів наших, допоможе нам виконати той історичний обов'язок, що наклала на наше покоління Його свята воля.

Хай скріпить він у нас ту безмежну віру, ту радісну надію і ту братерську любов, котрими лише і творяться великі діла. Хай він допоможе нам перетерпіти тяжкі часи вигнання і визволитись на тихій воді, на ясній зорі, на рідну Вкраїну.

Павло Скоропадський

2 січня 1922 року

ДРАГОМАНОВ і ЛИПІНСЬКИЙ

(ВСТУПНІ ЗАУВАЖЕННЯ)

Подаємо декілька вступних зауваг до статті Михайла Добрянського «Спадщина Липинського», що її повністю передруковуємо з «Нашого голосу», ч. 8 за 1979 р. Стаття М. Добрянського привертає увагу як своїм змістом, так і викладом думок.

Драгоманов і Липинський — діти козацько-гетьманської спадщини. Перший — апологет свободи людини. Основник політичного українського соціалістичного руху, видатний діяч народницького напрямку.

Другий — малював майбутнє України на принципі пошани авторитету, влади і віри в створенні своєї держави.

Обидва — аристократи духа.

Драгоманов уявляв живучість українського народу, як результат «народніх самоуправ, степових ватаг, козацького виборчого права». Липинський розумів українську державу, побудовану на гармонійній співпраці кращих людей нації з масою.

Драгоманов вірив у прогрес, в науку згідно матеріалістичних течій другої половини ХІХ ст.

Липинський виростав у часі, коли критика матеріалізму і позитивізму захитала віру в розум і прогрес людського духа на початку ХХ ст.

Драгоманов вірив у чародійну силу людини, в розум людської самоуправи. В тому відношенні він був інтернаціоналістом.

Липинський ставив високо відповідальність людей, що виростили в органічних умовах життя, у прив'язанні до своєї землі, території, влади. Він був патріотом у кращому розумінні цього слова.

Драгоманов визнавав право нашого народу на самостійність, але в свою добу не бачив практичної можливості, щоб це право здійснити. Тому обстоював програму федеративної перебудови імперій російської та австрійської, щоб український народ міг вільніше жити.

Липинський на гімназійній лавці в Києві став членом таємного українського гуртка, і вже як студент у Кракові заявив себе українським самостійником. «Здрайца»! (зрадник) — почув одного разу в студентській харчівні зневажливий вигук на свою адресу. Молодий Вячеслав Казимирович (так завжди звертався до нього Дмитро Дорошенко у своїх листах) із власної моральної свідомості прийшов до рішення: раз він народився на українській землі і живе серед українського народу, то його обов'язком є працювати на те, щоб цей народ був паном на своїй землі. Вираз аристократичної постави, в найчистішому значенні слова.

Пізніше, у «Листах до братів-хліборобів» Липинський обоснував свою позицію: за самостійність України, за українську Державу, проти будь-якої федерації з Росією. Дякуючи всесильному впливові Дмитра Донцова наш націоналізм 30-тих років не зумів асимілювати нічого з багатих скарбів політичної думки Липинського чи Драгоманова. Наслідок — жалюгідне збідніння політичного змісту в українському націоналізмі, від чого терпимо по сьогоднішній день. Бо, будьте Ви націоналіст а чи монархіст, Ви й сьогодні багато зискаєте від знайомства з Драгомановим. Те саме треба сказати зі ще більшою мірою про Липинського. Громадянин будь-якого партійного профілю може навчитися з політичних писань Липинського надзвичайно багато, а з історичних і поготів. Трапилось, що два з моїх університетських колег у Львові опинилися в одній камері польської тюрми: комуніст і радикал. Обидва непересічної інтелігенції. Тюремний час виповняли безконечними дискусіями. Радикал допоміг своєму союзникові визволитись від комунізму, а цей знову навчив радикала шанувати Липинського: «Ти, Іване, проблем Східної Європи не зрозумієш без Липинського» (мав на думці «Листи...»).

2. Загадка одної книжки

Так, так, легко тобі говорити, і докоряти нам, що не знаємо творів ні того, ні тамтого. Де їх узяти сьогодні? — Слушне ваше обурення. Але не зовсім. Хто не має доступу до великої бібліотеки, тому треба певного зусилля, щоб дістати якийсь твір Драгоманова. І тому належить вітати вістку, що в українському Гарварді думають про повне видання Драгоманова. І бажати їм сили та грошей цей намір здійснити. Але хто хоче знайомитись з Драгомановим, той має до диспозиції інтелігентно написану монографію проф. І. Лисяка-Рудницького, що вийшла в серії англійських «Анналів» УВАН у Нью-Йорку. Легше з Липинським. Головний політичний твір його, «Листи до братів-хліборобів» друковано тричі: в журналі «Хліборобська Україна» 1919-25, окремою книгою 1926 у Відні і 1954 у Нью-Йорку. Гірше з іншою книгою Липинського.

1912-го року вийшов у Кракові польською мовою збірник «З історії України» (З дзюф України). Свого часу не в'яснено, а тепер в'яснити неможливо, що сталося з книгою. Бо тільки мала частимна накладу дісталася до Києва, ще менша до Львова. І вже до вибуху війни 1914 вона стала рідкістю. Львівське «Діло» писало у 1918 р., що в Києві платять за книгу великі гроші, щоб тільки дістати, і передають із рук до рук. Були підозріння, що книга налякала агентів царської охрани. Інший здогад: книгу викупили й знищили змовники з кіл польських ендеків, які побоюлись її впливу серед полонізованої шляхти Правобережної України.

3. Євангеліс української державности

Вячеслав Липинський іще не мав 30 років, коли виготовив збірник «З історії України» (24 та 675стор.). За винятком 60 сторінок із Грушевського та Шайнохи все було з-під пера молодого історика, в тому 90% присвячено добі гетьмана

Б. Хмельницького. Після Шевченка не знаю іншої книги, що дорівнювала б «Кобзареві» силою українського патріотизму. Збірник Липинського показав у новому світі добу Хмельницького. До того часу, в польській та російській історіографії, також українській, на Хмельниччину дивились як на селянську жакерію, бунт кріпацьких мас, викликаний соціальними утисками. Тимчасом, Липинський, на основі величезного архівного матеріалу, довів, що це було повстання передовсім національне — з метою збудувати українську державу. Повстав «увесь народ руський», як свідчили польські джерела, повстала «вся Україна», як писав сам гетьман. Липинський змалював величаву картину, об'єктивну, не підмальовану, картину героїчного змагання народу русько-українського за свою незалежність. Картина героїчна й одночасно трагічна. Бо ця боротьба проходила в найтрудніших обставинах і трагічно закінчилась. Мала вона ряд світлих подвигів та ясних сторін. Один зі світлих моментів — добровільне приєднання «станів» Пинської (білоруської) Землі до української держави під проводом Хмельницького.

Не знаю, що вплинуло — геній української землі чи моральний етос молодого польського шляхтича; може те й те. У польській родині, де було трьох братів і одна сестра, він єдиний став українцем. Більше того: його писання, а найбільше збірник «З історії України» та «Листи до братів-хліборобів», промінювали такою силою української державницької свідомості, якій подібної не зустрічаю в іншій політично-історичній літературі.

Я читав книгу перший раз як студент 50 років тому. Дмитро Квасниця позичив мені свій примірник і просив: бережіть як ока в голові, бо книжки тепер ніде не дістанемо. Це було велике переживання; я навчився любити історію України. Прочитував її кілька разів також пізніше. Я дістав останній примірник від Дмитра Микитюка з Канади, коли він в 1959 р. перевидав її фотографічним способом в обмеженому накладі (до нині йому вдячний). І я завжди жалів, що ця книга, євангеліє української державности, недоступна ширшим колам студіюючої молоді. І думав — які ми бідні: такої книги не видано українською мовою, щоб могли читати її тисячі. Нарешті це скінчиться.

Пише мені з Філядельфії приятель, Євген Зиблікевич. І я не можу не поділитися з Вами цією вісткою: вкоротці, в Інституті ім. В. Липинського, появиться двотомник «З історії України». Будуть у ньому паралельні тексти, польський та український (це особливо цінне), будуть просторі введення, коментарі, есеї та повна апаратура наукова.

4. Інститут ім. Липинського

Дослідний інститут ім. В. Липинського в Філядельфії — його душа Євген Зиблікевич — уже представився українській громаді кількома поважними публікаціями. В рр. 1966-69 видав чотири томи документів з австрійського державного архіву до подій в Україні 1914-22. Більше двох тисяч документів, зібрав їх Теофіль Горникевич. Це монументальне видання, але тут немає місця з'ясувати його значення. Та все-таки це побічна діяльність Інституту. Бо головна його мета — зібрати й видати всі писання Липинського та його архів. Амбітний плян передбачає 25 томів. Два томи, листи Дмитра Дорошенка та листи Осипа Назарука до Липинського, вийшли коштом фундації Дмитра Микитюка з Вінніпегу. Дві імпазантні книги, на першу пішло 36 тисяч доларів, друга мусіла коштувати більше. «Вівант меценатес, вівант секвентес!» Хай живуть послідовники, бо їх потрібно й далі.

Варто було б поговорити ширше про ці дві публікації. Інформую коротко. Листи Дорошенка, це за чергою 6-тий том листування. У томі 347 листів, неоціненної вартости матеріали для нової історії України. Підготував збірку Іван Коровицький. Він же дав просторі коментарі та есей про Д. Дорошенка. Не менше цінний том з листами О. Назарука (100 та 532 стор.) Його зредагував Іван Лисяк-Рудницький, давши докладну розвідку «Назарук і Липинський: історія їхньої дружби та конфлікту». 1930-го р. виявився назовні, вже давніше наростаючий, конфлікт між Липинським та Назаруком на тлі різного розуміння галицької ситуації та галицької політики цього останнього. Пізніше

прийшов розрив Липинського з гетьманом Павлом Скоропадським, що іще поглибило тамтой конфлікт. Ці розходження відбилися сильним відгомном у Зах. Україні та в діяспорі. Том з листами Назарука дає багато, щоби зрозуміти ці події. Оба редактори виявилися вповні кваліфікованими для даного завдання і виконали його згідно з вимогами науки: коментарі, нотатки, відсилачі, покажчики імен та змісту. А щодо змісту, читаєте, як захоплюючу повість

Інститут має готові до друку три томи листів самого Липинського і три томи його публіцистичних писань. Розпочато велике діло. Ото ж, бажаю Вам, Євгене Дмитровичу, здоров'я та сили і громадської підтримки на шляху справді великого діла.

5. Політика, філософія і релігія

На закінчення дещо для тих, що сумніваються. Хай говорить авторитет одного з найбільших наших учених. Пише Дмитро Чижевський:

У своїх «Листах до братів-хліборобів» Липинський дає систему філософічно уgruntованої політики, дає не лише філософію Української політики, але політики взагалі. Для Липинського політика є не тільки боротьба різних політичних груп та напрямків; для нього політика — вияв вічних тенденцій та законів історичного процесу. При цьому в центрі уваги його стояли питання про будуючі та розкладові чинники в житті народів та держав. Липинський створив оригінальну концепцію філософії історії.

Липинський стоїть на становищі діаметрально протилежному до погляду, розповсюдженого серед позитивістів, що в суспільстві все відбувається згідно з принципом найменшої витрати енергії. На його думку навпаки, найвище напруження сил, енергії, волі є основним принципом історичної творчості. Його філософія має виразне релігійне забарвлення. Відчуття вищих цінностей основним пафосом філософії історії Липинського. Така філософія історії, яка залишає людину її власним силам, яка вірить сліпо та

безпідставно, що люди можуть досягнути всього, що хочуть, своїми власними силами, це небезпечний, бо безпідставний оптимізм, який вироджується в свою протилежність, у безнадійний песимізм, якщо тільки історична доля обманула надії та зусилля людей. Відчуття вічних цінностей, що стоять над історичним процесом, як незмінні провідні цілі, зокрема віра, рятує людину і від поверхового оптимізму, і від безнадійного песимізму. Поверховий оптимізм неможливий для того, хто знає, що всі зусилля та добрі наміри людини здійснюються лише тоді, коли відповідають божественному плянові історичного процесу. Безнадійний песимізм не в силі опанувати того, хто вірить, що історія не є безглуздий перебіг подій, хто вірить, що людство має на землі вищу мету, що невпинний рух історії здійснює вищу правду.

6. «Гарні рядки», каже Чижевський

Збірник Липинського «З історії України» та «Україна на переломі» становлять початок нової епохи в розвитку української історичної науки. Так оцінює Вячеслав Заїкин. Збірник «З історії України» — праця «переломова, з широкими перспективами, з незвичайними результатами» (І. Крип'якевич). «Україна на переломі» є найсильнішим і найважливішим з усього, чим позначився в історіографії великий здвиг, який зробила революція української державности (Д. Дорошенко). Обидві названі праці вводять читача в лабораторію державного будівництва, а з другого боку розкривають джерела, характер і розвиткові процеси тих сил, які це будівництво підривали і до повної руїни довели (С. Томашівський).

Закінчую тими «гарними рядками», як їх називає Чижевський, де Липинський дає резюме своїх філософічно-історичних поглядів. «Навіть найтрудніше завдання може бути виконане, коли єсть: стихійне, вроджене хотіння,— ясна ідея, усвідомлююче хотіння, воля та розум, потрібні для здійснення ідеї, віра в Бога і в те, що дана ідея згідна з Божими законами; і любов до людей та до землі, серед яких і на якій має здійснитись дана ідея».

ЗБРОЙНІ СИЛИ УКРАЇНИ

Як подала «Свобода» (Джерсі-Сіті) від 22 травня 1979 р., французька газета «Ля Пресс» з Монреалю помістила обширне інтерв'ю з Валентином Морозом. В цьому інтерв'ю В. Мороз м. ін. сказав, що «...до десяти років (в ССРСР) станеться внутрішній вибух».

Питання, що виринає в зв'язку з цією заявою В. Мороза, звучить: Якими збройними силами розпоряджає Україна, щоб оборонитися від наслідків того вибуху в ССРСР, про який говорить Мороз, та який скоріше чи пізніше наступить?

Питання це, очевидно чисто риторичне, бо про ніякі збройні сили України не доводиться сьогодні говорити: їх нема. Діється це в той час, коли «миролюбна» Москва та її комуністичні сателіти озброєні по зуби. Щоправда, і Україна (тобто «УССРСР») була ще донедавна «озброєна» відповідним параграфом советської конституції (Сталінської), згідно з яким мала право мати свої власні військові формації, але Брежнєв наказав цей параграф конституції скреслити, як яскравий доказ нестерпного українського імперіялізму...

В сьогоднішню добу детанту модним є говорити тільки про мир. Це неписане правило чомусь дуже пильно перестерігається українською еміграцією. Дух гречкосійства опанував нашу пресу, видавництво, мистецтво. В атмосфері гопаківщини, шароварщини, вареникоїдства та писанкознавства немилим дисонансом прозвучали слова В. Мороза про «українські дивізії», які повинні одного дня марширувати вулицями визволеного Києва.

Не будемо продовжувати полеміки на цю тему — яловими дискусіями Україну ніхто не визволить. Проблемою, про яку варто дискутувати і шукати шляхів для її розв'язки — це проблема збройних сил України.

Кілька років тому назад гетьманська «Батьківщина» помістила три чи чотири статті про потребу створити Фонд Української Зброї. Ця потреба існує далі і дарма українська преса її промовчує. Без армії — нема держави. Хто цього не розуміє, той ніколи не зможе річево підійти до питання обороноздатності України. Армія потрібна Україні не тому, що Україна збирається на когось нападати, а на те, щоби оборонитися від традиційної агресивності своїх сусідів.

А чи завтра, — коли з тих чи інших причин, — почне валитися Советський Союз, буде інакше? Чи може бути сумнів, що в такому випадку не посунуть в Україну озброєні по зуби армії Польщі, Мадящини і Румунії, щоб загарбати українські землі? Великим занедбанням української еміграції у вільному світі по другій світовій війні є факт, що вона дослівно нічого не зробила для української політичної еміграції, такий самий закид, і такий самий суворий осуд, якщо ми не здобудемося зробити для України того, що для неї є з усього найважливіше: поміч при будові основ майбутньої Української Гетьмансько-Козацької Визвольної Армії. З усією певністю, цю поміч українська еміграція може дати. І, напевно, дасть, але хтось мусить взяти в свої руки ініціативу в цій справі. Декляративно, це сталося вже, коли в згаданих статтях гетьманського двотижневика «Батьківщина» (Торонто) було поставлено постулат творення Фонду Української Зброї. На жаль, українська преса збула цю ініціативу байдужою мовчанкою. Навіть тоді, коли в новій «брежнєвській» конституції УССРСР зліквідовано параграф про право УССРСР мати свої власні військові формації, українська еміграційна преса не скористалася з нагоди, щоб детально проаналізувати причини такого кроку Москви! А причини до цього мусіли бути і то дуже поважні. Але наша преса воліє говорити про русифікацію, а не про демілітаризацію України, забуваючи, що перша (русифікація) є похідною другої

(демілітаризації). Боротися проти русифікації, а нічого не робити для мілітаризації України — це значить займатися свідомо звичайним пустомельством. Таку дефетистичну поставу можна і треба якнайбільше гостро заплямувати і осудити. Якщо у нас говориться про визвольну боротьбу, то ця боротьба має бути дійсною визвольною боротьбою, а не **забавою в боротьбу**. Велику і поважну справу, — а такою є справа визволення України, — треба трактувати поважно й відповідально, тобто поважним і відповідальним чином, гідним величі України і українського народу. Таким чином — в міру можливостей і спроможностей української еміграції — повинно бути створення Фонду Української Зброї. Це буде найкраща відповідь Москві на її геноцидну політику супроти українського народу.

Я.Савка

Ярослав Савка

МОНАРХІЯ ЧИ АНАРХІЯ?

(Закінчення з ч. 2 «Гетьманського голосу» за липень 1979 р.)

На перший погляд, здавалося б, що немає глузду давати комусь до вибору монархію чи анархію. Інстинктивно, кожна нормальна людина не заважається, котре з цих двох, протиставних собі і себе взаємно виключаючих понять, вибирати. На жаль, це тільки теоретичне припущення, — наша дійсність не potwierджує цього припущення ні в минулому, ні в сучасному. Ось деякі приклади до цього твердження.

Загально прийнято вважати в нас, що Київську Русь знищив наїзд татарів. Насправді ж діло знищення Київської Русі започаткували князі міжусобиці, а послаблену цими міжусобицями, неспосібну себе оборонити державу добили татари Батия.

Щось подібного сталося і за Козацької Доби часів Богдана Хмельницького. Велике Богданове діло зруйнували наші тогочасні «дисиденти»: Виговські, Пушкарі, Ждановичі та інші.

Ця недобра традиція знайшла своє продовження і за часів першої світової війни. Готову і міжнародньо визнану Українську Державу зруйнували Винниченки, Шаповали і ціла хмара анархічних отаманів.

А що сталося під час Другої світової війни? Розсварений і роздвоєний націоналістичний табір колись монолітної ОУН відчинив навстіж двері тій анархії, яка триває і по сьогодні, тобто по кінець 1979 р.

Бачимо, отже, що, хоч нема у нас, **формально**, жодної анархістичної партії чи організації, зате **фактично** буйно процвітає **анархічна дійсність**.

Не бачити цю дійсність, затушковувати її високопарними патріотичними фразами, а, що гірше, її не поборювати,— це незавидний привілей всіх українських республіканських середовищ. Для них український монархізм гірше зло, ніж московський комуно-большевизм. Можна б таку їх поставу в деякій мірі зрозуміти чи навіть оправдати, коли б вони, поборюючи український монархізм, так само єдиним фронтом поборювали національних ворогів України: була б тоді реальна перспектива, що, коли не монархічна, то, принайменше, постане українська республіканська держава. Але чи існує така перспектива? Нема і не може бути. Чи факт, що наші республіканці шістдесят років після знищення Української Держави в 1918 р. не спромоглися на її місце збудувати жодної іншої держави, нічого їм не каже?! Чи цей, страшний у своїй політичній вимові факт, не заставляє їх паленіти від сорому перед власним і зовнішнім світом? Чому, без найменшої користи для поневоленої України, використовують і марнують вони свої чималі засоби енергії на взаємне поборювання себе і на безконечне поглиблювання і так досить глибокого українського політичного хаосу?

Згідно з правдою, випадає ствердити, що одинокі гетьманці здають собі справу з того, де корінь лиха українського організованого життя і що це лихо треба послідовно поборювати. Це лихо — в українському партійницькому анархізмі. У добрій вірі і згідно з доктриною Вячеслава Липинського, гетьманці намагаються це лихо поборювати і шукати шляхів оздоровлення українського політичного життя. Гетьманці переконані, що не безнадійне (як показав дотеперішній досвід) словесне переконування спонукає наших республіканців до зміни своїх поглядів на проблему будівництва майбутньої української державности, а остаточний і очевидний крах давно непридатних методів цього будівництва. Те, що їх уже понад 60 років б'є, це — не брак патріотизму, а непридатна в українських обставинах метода політичної дії, невідповідна стратегія і тактика.

Існують певні політичні аксіоми (нпр. що передумовою перемоги є сила), доказувати які немає потреби, але, на жаль, не для наших республіканців. Поняття сили вони утотожнюють з силою свого середовища, а не з силою нації, як зорганізованої політично спільноти. Вислід такого розумовання і поступовання є, очевидно, протилежний до їх сподівань, помимо їх, нераз, доброї і щирої волі. І цей їх неуспіх не є випадковий — це прямий наслідок їх наївної і сліпої віри, що республіка є протилежністю анархії.

Такий висновок, можливо, був би правильний щодо інших народів, але не до нашого українського, бо у нас, як учить досвід нашої історії, ця справа виглядає зовсім інакше. Він давен-давна, зірвана нитка державної традиції хаотизувала наше життя століттями і довела наш нарід до сьогоднішнього стану духовно-політичної анархії. Чи існує можливість вилікуватися з цієї хвороби? Ліки на неї є, але вся складність полягає на тому, що «пацієнт» (українські республіканські партії) далеко ще не готові скористатися цими ліками, рекомендованими В. Липинським,— українського монархізму.

Що без цих ліків не буде оздоровлена українська нація і не буде збудована **тривка** українська держава,— сумніватися не приходитьсь.

А тому, хто проти анархії,— той за монархію!

Українську монархію!

* * *

«Всі великі європейські нації були об'єднані монархіями. Чи можна без монархії помислити собі: з'єднання Німеччини, Франції, Італії або відродження Болгарії, Норвегії? Чому ми маємо бути виїмком? Чи може тому, що національна свідомість у нас менша?!»

В.Липинський

Павло Маренець

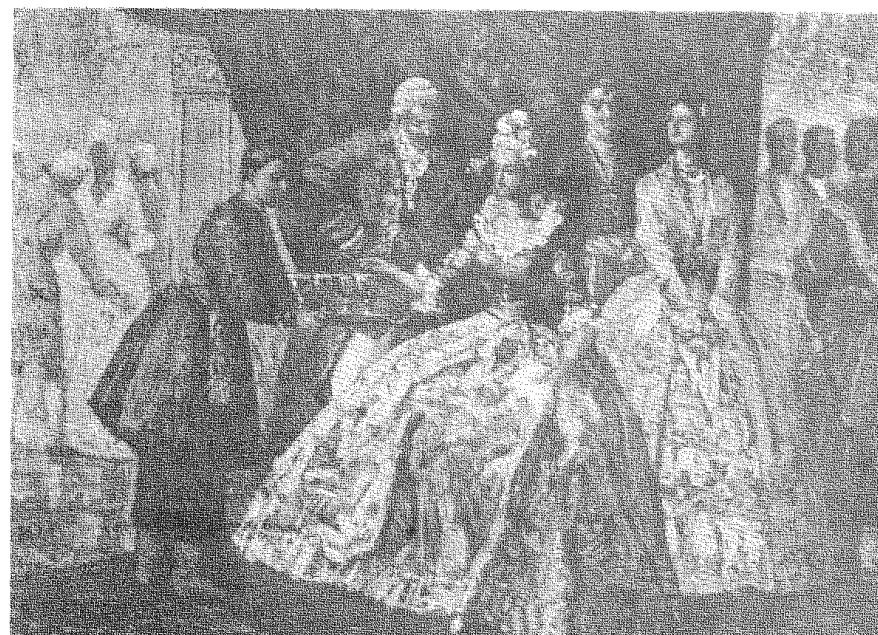
НА ДВОРІ ГЕТЬМАНА КИРИЛА РОЗУМОВСЬКОГО

Серед нашого еміграційного суспільства добре відома картина мистця Петра Андрусіва «На дворі гетьмана Кирила Розумовського». Картина ця була написана в 1967 році, а її репродукція послужила для видання цьогорічної різдвяної картки, яка появилася заходами УНПомочі. Тисячі наших людей втішатимуться прекрасною карткою — твором визначного українського маляра на історичну хвилюючу тему. Цей твір, крім мистецької вартости, має також історично-пізнавальну цінність.

Мовою барв маляр розповідає про давноминулі часи колишньої гетьманської України, про добу, яка за словами історика проф. О. Оглоблина «з повним правом може бути названа ім'ям Розумовського».

За його твердженням «це була доба останнього піднесення старої козацько-гетьманської держави, доба економічного зросту Лівобережної України і буяння української національно-політичної думки, доба блискучого розвитку української культури та мистецтва».

Петро Андрусів — маляр широкого діяпазону, відомий насамперед як творець картин на історичну тематику. В його багатому мистецькому доріжку є портрети, пейзажі і багатофігурні композиції, більшість з яких — це картини історичної тематики, княжої та козацько-гетьманської доби. Він належить до тих небагатьох мистців, що культивує у нас історичне мистецтво.

На картині бачимо людей провідної верстви тогочасного суспільства в гетьманському палаці в часі прийняття чи балю. Маляр показує нам колишнє наше панство. Цим картина Андрусіва відрізняється від багатьох картин українських мистців 19 ст., які під впливом «народницької» ідеології з її ідеалізацією бідних і покривджених, показували у своїх творах Україну, як країну бідних селян. Ці мистці переважно змальовували похилені, кривобокі хатки, босих обдертих селян з торбою за плечима, чим вони понижували Україну.

Картина написана кольоритно, просторо, легко, а разом з тим, маляр детально виписує пишні одяги, колони палацу і драпування.

Розкриваючи психологічні риси зображених фігур, маляр дав кожному з них яскраву характеристику; розум, інтелігентність і вихованість світять з обличчя кожної особи.

Тут слід зазначити, що на Україні на ті часи вже було поважне коло української патріотичної інтелігенції, блискуче розвивалася українська культура. Освіта в старій Гетьманщині була на висоті: майже в кожному селі була школа, а там, де не було школи, дітей

Володимир Трембіцький

ДЕРЖАВНІ СЛУЖБОВІ ПРАПОРИ

ГЕТЬМАНСЬКОГО ДВОРУ 1918 р.

Тема українських службових державних інсигній, а особливо службових прапорів, у нас розроблена дуже загально. Досі ще немає поважних дослідників по цьому питанні.

Те, що виконали капітан-лейтенант Чорноморської фльоти Святослав Шрамченко із автором цієї статті понад п'ятнадцять років тому, це дотепер унікальна річ, що однак не на 100% завершена.

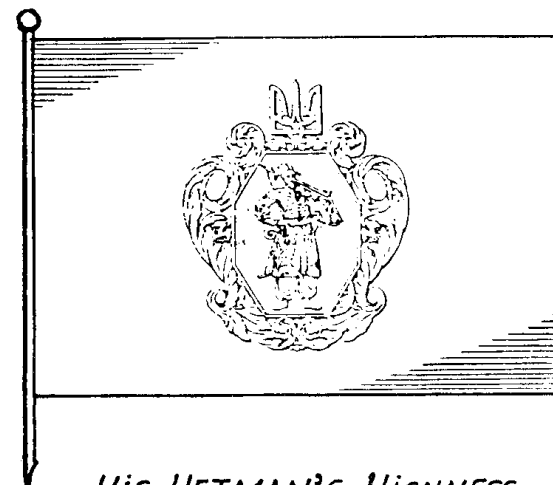
Причина? Немає фондів на видання, тобто на опублікування цих знамен для широкого кола зацікавлених цією тематикою. Ілюстративний матеріал дуже коштовний для технічного виконання.

Досі появилася лише одна наукова розвідка про службові герби України в час державного періоду у роках 1918-19 на сторінках «Правничого Вісника» (як ювілейного збірника в честь української державности) розміром чотирьох з половиною сторінок друку. У цій праці є дещо й з прапорознавства нашої державности.

Вперше публікуємо рисунки лише гетьманських службових прапорів 1918 року, хоч 22-го січня 1979 року колекція цих прапорів (17 разом) була вперше показана на виставці державних пам'яток в приміщенні Українського Інституту Америки в Нью-Йорку. Авторів цих рядків вдалося виконати рисунки оцих службових прапорів на основі ключа, встановленого ще у 1918 році

Hetman Pavlo Skoropadsky in his official regalia.

*His HETMAN'S HIGHNESS
National Standard*

вчили «мандрівні дяки». В Чернігові й Переяславі були колегії, а в Києві — Могиллянська Академія, з якої виходили професори, учителі й взагалі культурні діячі. В Академії вчилися не тільки діти козацької старшини, але й діти простих козаків і селян.

Багато молодих людей з України, для доповнення освіти, їздили вчитись закордон, до західноєвропейських університетів. У гетьмана Кирила Розумовського були пляни створення першого університету на Україні в Батурині. Передових людей старої України, — людей державотворчої верстви, дехто недолюблює, особливо ті люди, що затруєні соціалістичними ідеями, вірою у всесвітнє братерство, уважаючи колишнє наше панство поневолювачами українського народу. Вони чомусь недобачають того, що колишнє наше панство, було державотворчою верствою, в своїй більшості було патріотичним, свою працю і свої знання, здобуті у високих школах і на державній праці, віддавало для добробуту свого народу, піднесення його освіти і культури, його національній волі і державній незалежності.

Недолюблення нашого українського панства, провідної на ті часи верстви, витворилось у нас завдяки народницьким дослідникам, які не цікавились державницькими аспіраціями, а цікавились в першу чергу народом, його соціальним і культурним становищем. Витворилось враження, помилкове в своїй основі, що українська нація складається з самих простих людей, і що ніякої аристократії своєї у нас не було.

Насправді ж ми мали свою, українську аристократію, і то високо освічену і патріотичну. Хоча російське урядове ставлення до прав українського шляхетства загалом було негативне, то наша українська аристократія не ставила себе в принижене становище у відношенні до російської аристократії. Навпаки, вона ставила себе вищою за них і була вищою.

Серед передових кіл старої Гетьманщини — генеральної й полкової старшини, як також серед передових кіл культурних діячів, панувала думка — ідея споконвічності української шляхетської верстви, а разом з цим ідея вищості українського шляхетства. Вони уважали, що все українське козацтво є «чин

рицарський і стан шляхетський». А що вже говорити про старшину? Наша старшина була вищою за російське офіцерство. Це була яскрава державницька ідея. Фундаментальні основи українського шляхетства виводились насамперед з привілеїв польських королів для Київської Землі, Гетьманські статті й грамоти царя Олексія українській шляхті й козакам «яко рицарству».

Картина П. Андрусєва: «На дворі гетьмана Кирила Розумовського» відкриває завісу над тогочасним життям. Вдумливому глядачеві ясніше буде уявити людей провідної української верстви тих часів, що жили і діяли на славу своєї Батьківщини — України.

Зробіть святочний подарунок

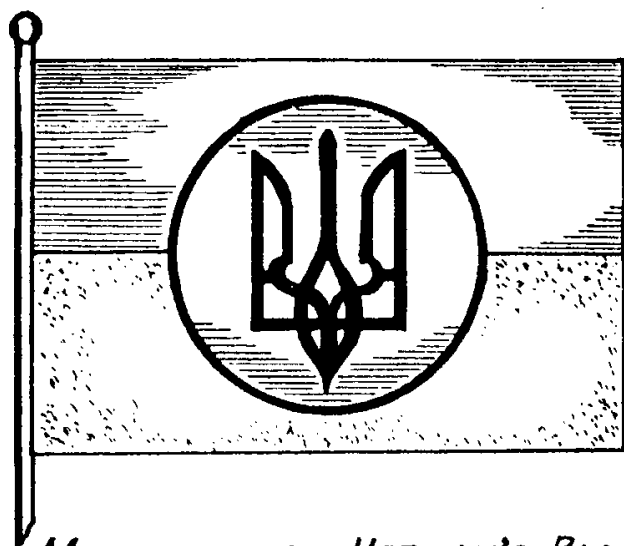
Ілюстровану Історію України — пера Д. Дорошенка
Це короткий виклад історії українського народу складений
автором для вжитку в школах і для користування в
українських родин.

Книжка має 252 сторінки і є багато ілюстрована. Ціна
— \$5.60.

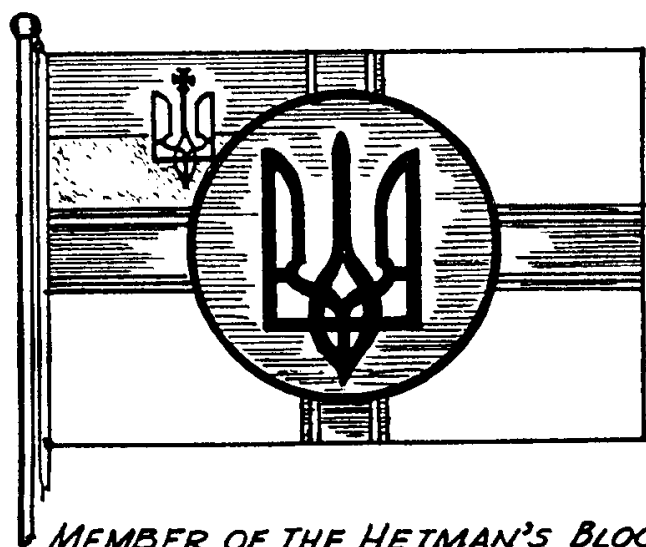
Зробіть присмний і корисний подарунок своїм дітям і
знайомим!

Замовлення слати по адресу:

B. KOWAL
109-03 86 th Avenue,
Richmond Hill, N. Y. 11418
U.S.A.

*MEMBER OF THE HETMAN'S BLOOD
Standard
(man-line)*

*MEMBER OF THE HETMAN'S BLOOD
Standard
if holding the title of General
Admiral*

в Києві Державною Геральдичною Комісією для випрацювання цілого ряду різновидностей службових прапорів та відзнак. «Ключ» — це була рецепційність, базована на існуючих малюнках службових прапорів російської імперії та із узглядненням теж прапорних знамен Райху та Великобританії. Членом цієї Геральдичної Комісії був саме капітан-ляйтенант Св. Шрамченко, якому припала честь оформлювати перші державні службові прапори. Будучи довгий час у тісному контакті із Святославом Шрамченком, мені вдалося за вказівками капітана-ляйтенанта відтворити рисунки прапорних знаків, які були призначені для службових чинностей Гетьмана та його Родини в державній службі.

Царський двір мав ще більше цих прапорних знаків (на яких 5-6), у нас це у той час було зайвим побільшувати через родинний стан гетьманського двору та ще скромних чинностей у цей історичний час.

Всі ці проєкти прапорів були одобрені за словами С. Шрамченка Геральдичною Комісією та були запропоновані до затвердження самим же Гетьманом. Це був час, коли готувалось все до урядової подорожі Гетьмана в Німецький Райх, де при всяких okazіях мав бути зазначений геральдичний службовий знак: в Берліні, в Касселі (на замку), в Кілі — при морській дефіляді воєнної фльоти.

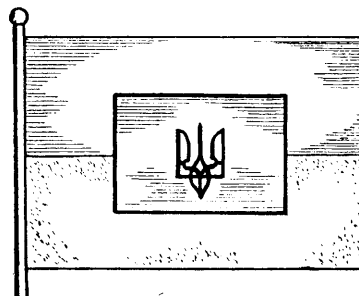
Як зазначено на початку статті, прапори, хоч як імпозантно виглядали на перший погляд, то своїм змістом не все були оригінальною творчістю українських геральдика та мистця.

У переважачій більшості ці прапорні знаки були рецепційного порядку за вже існуючими прапорними інсигніями російської імперії, однак із заміною російських триколових прапорів українськими двоколовими — блакитно-жовтими та тризубами замість російських орлів.

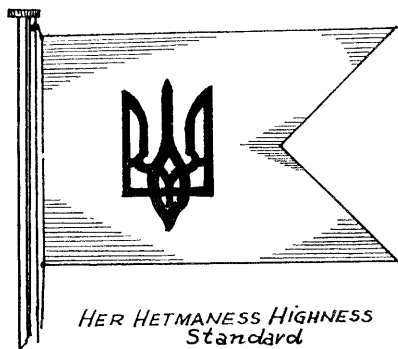
Такий воєнний прапор за Гетьманату, як воєнно-морський з блакитним хрестом скомпоновано за німецьким зразком, інші, т. зв. адміральські, за британським взором.

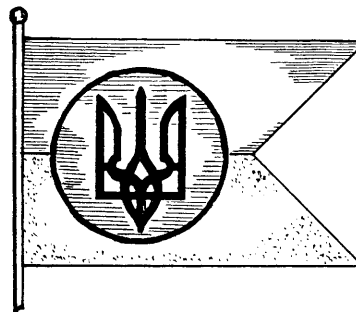
*His HETMANYCH HIGHNESS
Standard
if holding the title of General Admiral*

*His HETMANYCH HIGHNESS
Standard*

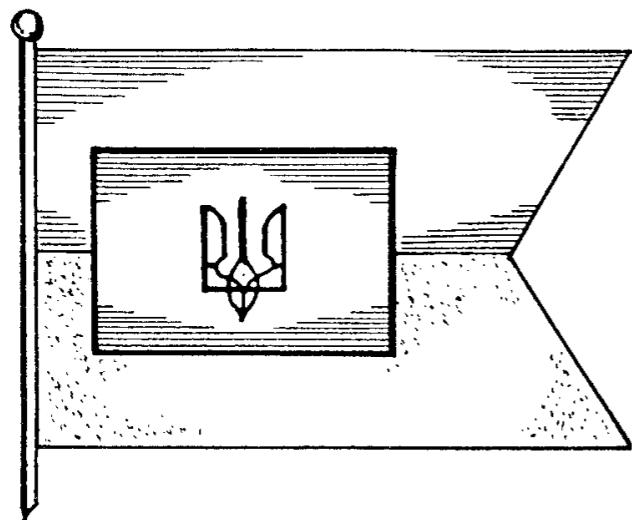
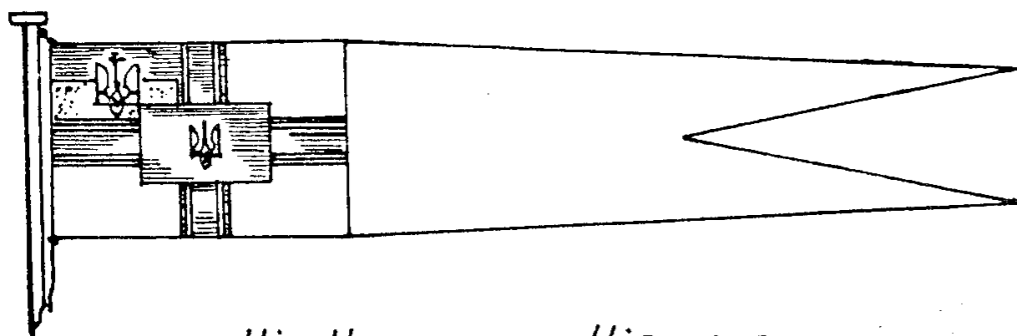
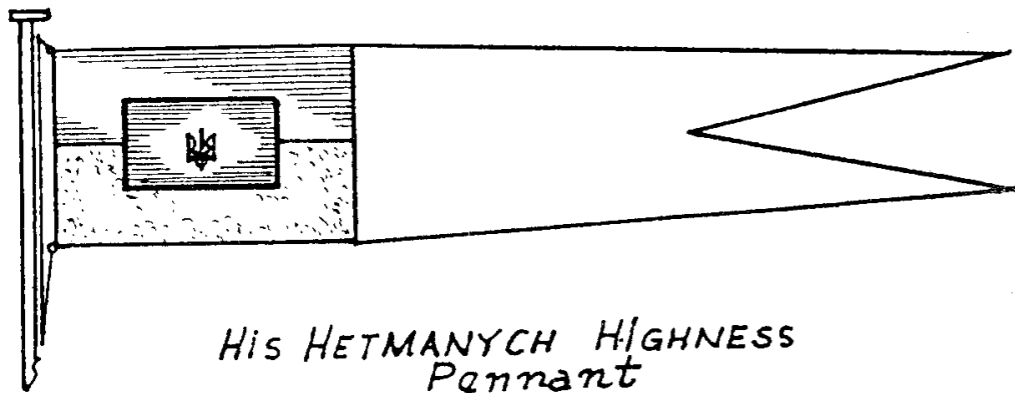

*HER HETMANESS HIGHNESS
Standard
<a float>*

*MEMBER OF THE HETMAN'S BLOOD
Standard
<woman line>*

Все ж таки були й свої по композиції службові прапори, хоч не багато, взявши до уваги хоча б перший та останній (1919р.) воєнний прапор республіканського часу.

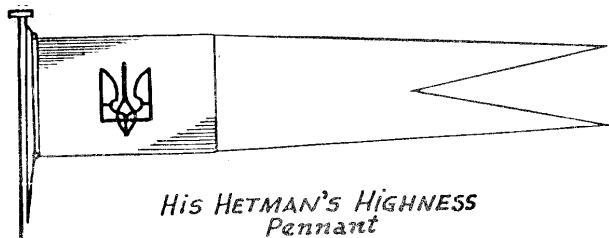
Сяк чи так, для нас, українські службові прапори — знамена, незалежно від того, чи була змога їх остаточно формально законом затвердити чи ні, (залишившись затвердженими лише державною геральдичною Комісією), для нас пам'ятки державности із повною до них пошаною, не дивлячись на умовини, в яких український мозок творив.

Дай Боже, щоб своя держава була спроможна колись виконати краще, в мистецькому, а особливо геральдичному сенсі законности (чи по приписам) наші державні знамена. А поки що втішаймося тим, що маємо. Всі опубліковані дотепер матеріяли є доказом ще одної нашої державної творчости. У цьому сенсі можна зазначити, що Україна таки була державою у величому мисленні.

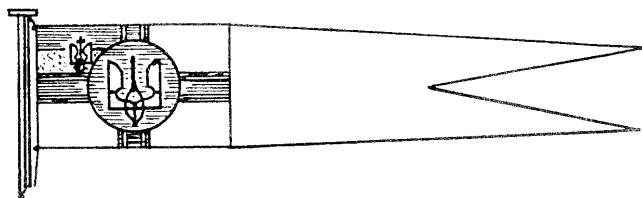
В нашому випадку хочемо зафіксувати в належній формі маєстат нашого державного правління на цей історичний проміжок часу.

Коли у проводі держави стояв Його Величність Гетьман Всієї України, а також і української державної фльоти Павло Скоропадський.

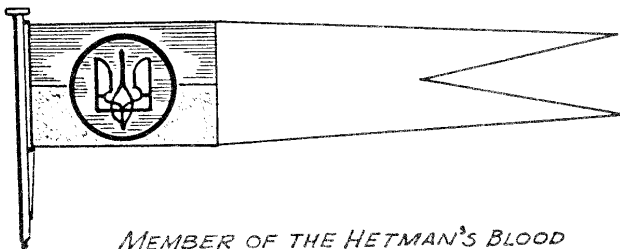

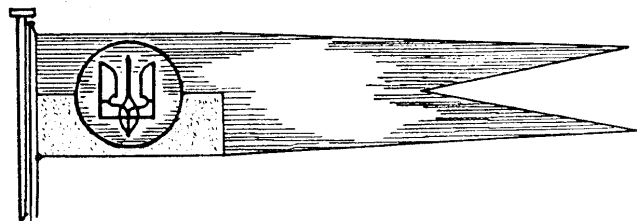
*His HETMAN's HIGHNESS
Pennant*

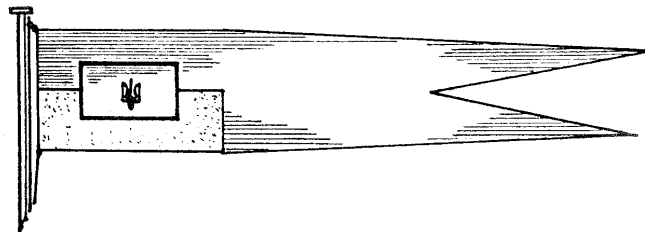
*MEMBER OF THE HETMAN's BLOOD
Standard
if holding title of the General Admiral*

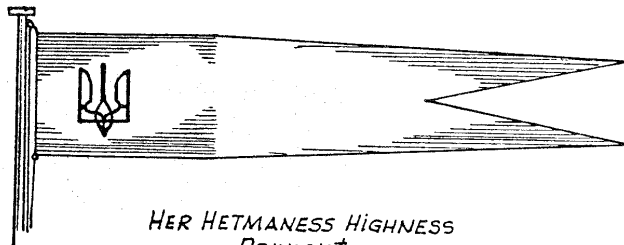
*MEMBER OF THE HETMAN's BLOOD
Pennant
<man line>*

*MEMBER OF THE HETMAN's BLOOD
Standard
<woman-line>*

*HER HETMANyCHESS HIGHNESS
Pennant*

*HER HETMANESS HIGHNESS
Pennant*

Богдан Коваль

В ПОТОЦІ ДРУКОВАНОГО СЛОВА

МОСКВА ВКАЗУЄ, ЩО ЧИТАТИ

В Советському Союзі можна друкувати і читати тільки те, що партія вказує. Не можна друкувати того, що пропагує війну, расизм та порнографію. Таку заборону у вільному світі називають цензурою. У Москві цензури немає (!). Заборону друку і лектури пояснюють партійні цензори «обов'язком найвищого підтвердження свободи слова»

Видавці вільного світу, прибувши на Другу Інтернаціональну виставку книжки, мали нагоду на практиці переконатись про те... «високе» підтвердження свободи бесіди.

Московська цензура сконфіскувала з виставових столів 44 книги американських видавництв. Серед сконфіскованих були книги О. Солженіцина, книга А. Сахарова («Моя батьківщина і світ»), «Двадцять листів до приятеля Світлани Алілуєвої, книги про Третій Райх і про Гітлера, про юдаїзм, про політичні паралелі ССРСР із США, про советські профспілки та соціальну науку, про советську та американську суспільність, про Чехословакію 20-го ст. Була сконфіскована сатира на тиранію модерної авторитарної держави Джорджа Орвела — «Звіряча фарма».

Перечислені книги не тільки не відповідали критеріям конфіскати, але не були ворожі Советському Союзові, крім книг Солженіцина і збірки кращих американських «картунів», серед яких була карикатура на Брежнєва.

Західній світ зайвий раз мав нагоду переконатись, що советські гасла про свободу слова і думки — це лише пропаганда. В

Советському Союзі не сміє нічого попасти до рук читача, що вносить сумніви в мудрість, правоту та героїзм комуністичного проводу.

* *
*

З нових книжкових появ

Атомової катастрофа

Лихо атомової радіації є дуже грізне для життя тварин, рослин і людей. Недавно в Пенсильвенії, США, трапилось витікання радіоактивних части (ізотопів), на одному з атомових улаштувань, і це викликало бурю протестів.

Це привело до точнішої контролі підприємств з атомовими улаштуваннями. Протести, проте, не можуть спинити продукції атомової енергії, бо її потрібно для життя індустріальної країни, якою є США.

В тому самому часі ми ніколи не чуємо, щоб поставали якісь лиха в ділянці продукції атомової енергії в Європі чи в Советському Союзі. Від кількох років передаються вісті, що така атомової катастрофа трапилась в Советському Союзі в 1950-х роках.

На цю тему появилась в англійській мові книга російського вченого Жореса Медведева «Атомової катастрофа на Уралі».

В тій книзі автор, немов у детективному романі, на підставі відомостей, що появилися в наукових советських журналах, прийшов до висновку, що в роках 1957 або 1958 відбувся атомовий кольосальний вибух у південному Уралі.

Найцікавіше, що західноевропейська преса, знаючи про ту атомову катастрофу в Советському Союзі, замовчувала її.

Російський біохемік, що у нього відібрано громадянство, своїм твором доказує, що така, великої потужности, атомової катастрофа дійсно відбулась. Жертвою тієї катастрофи впали люди, звірі й рослинність на території більшій, як 100 квадратних кілометрів.

КНИГА УКРАЇНСЬКОГО ВЧЕНОГО В НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Дмитро Левчук

Заснування Московії та шляхи утворення деспотичної імперії. Видано у Філядельфії 1979 р.

Це остання праця Дмитра Левчука зроблена на замовлення УККА, який плянував оголосити історію імперіялізму Москви. В рамках того пляну був заангажований Дмитро Левчук для наświetлення окремих питань московського імперіялізму. Опрацьовуючи це питання, Дмитро Левчук уважав доцільним поширити рамці свого викладу, який уклався в 407-сторінкову працю.

Як і багато інших плянів, УККА не зуміло чи не захотіло публікувати працю Д. Левчука. Вельмишановна Пані Ірина Левчук своїми заходами допровадила справу друкованої появи тієї праці Д. Левчука до появи її на книжковому ринкові.

Праця складається з шести розділів і попереджена вступними зауваженнями щодо російської історіографії.

Перший розділ говорить про Київську Русь-Україну, її доісторичне минуле та державне творення.

Другий розділ зображує початок московського князівства та творення московської держави.

Третій розділ малює історію династії Романових з її колоніальною політикою та підкоренням чужих народів.

Четвертий розділ охоплює події новіших часів: лютневу і жовтневу революції і війни з новопосталими державами на розпаді царської імперії.

П'ятий і шостий розділи подають утворення і поширення соціально-економічною політикою супроти неросійських народів.

В тексті книги додані две мапи — московської землі і царства. До обговорення цієї праці ми повернемось в майбутньому.

В повідомленні «Свободи» говориться, що з'явилась книга проф. Ю. Бойка під заголовком — «Проти течії».

Проф. Ю. Бойко є визначним авторитетом в літературознавчому світі в Німеччині і в країнах Західньої Європи. В тому творі автор насвітлює появи в ділянці літератури українського, білоруського, польського, російського, сербського народів і їх взаємини з європейськими течіями.

Автор вказує на нищівний вплив російського імперіялізму на літературну творчість слов'янських народів. Одночасно автор вказує і на руйнівчі впливи советського літературознавства.

Книга Ю. Бойка є «інструментом в боротьбі за право на життя мов і культур народів, поневолених в СССР».

* * *

Яр Славутич

Зібрані твори 1938-1978. Едмонтон 1978 р.

Любителі поезії спричинились до видання поетичних творів Яра Славутича.

На чотириста восьми сторінках звучить милодзвінким словом поезія Яра Славутича. Це поезія, що гомонить роздумами про давноминулі віки, про маєстат влади (булави), що провадила до звитяжних боїв, до перемоги під Конотопом (Нарід єднаючи під стяги, Веде Виговський на Москву полки козацької звитяги...), до заповіту Мазепи, що: через століття, через віки передає силу власної владної шаблі...: шаблею волю свою боронить! Крайте зневолення сить!

Книга поезій Славутича — це бурецвітний вилив почувань автора, що тужить за минулим, тужно згадує батьківщину, спрагливо переживає мандрівку по світі, де багато краси, де багато захоплень, але серце тужить за рідним берегом.

Ukraine: A Brief History by Roman Szporluk

Коротка історія українського народу

Наші побратими з Детройту, панство А. і Й. Біловуси, переслали нам до перегляду коротку історію українського народу, видану «Українським Фестивальним Комітетом у Детройті» в 1979 р.

Книга видана в англійській мові для інформації про короткий схематичний перегляд історії українського народу.

Автор є професором історії в Мічигені, у своєму науковому доріжку має короткі наукові есеї «Україна і Українці», «Росіяни в Україні», «Роля преси в польсько-українських відносинах» та другі праці, які вказують на широке поле його зацікавлень.

Короткий курс історії України виданий для чужинців і для молодих людей українського походження, має за ціль поінформувати їх — хто є українці і як вони з'явилися в Європі. Виклад кінчається короткою інформацією про відносини в Україні в 1970 роках та про діяльність перших дисидентів та їх арешти в 1972-1973 роках.

Відомості автора є обмежені знанням традиційних студій історії України, як і початок Київської держави (України-Руси) та початок модерного республіканського руху по 1-ій Світ. Війні, буде на схемі суб'єктивних односторонніх джерел. Панство Біловуси не вдоволені прославленням греків, нез'ясованих слов'янських племен, варягів, які є висновками переважно російських істориків.

Панові Шпорлюкові доведеться ще не одну книгу прочитати про праісторію України, щоб знати, що так звані історичні джерела, які є основою існуючих історій України, майже в більшості, спираються на чужих, в більшості російських, джерелах.

Дозвольте пригадати думку проф. О. Прицака, який сказав, що «руський книжник, що відважився поставити питання «откуда есть пошла Русі земля» вже у XI ст. не розпоряджав даними про часи, на

яких 150 років до нього і про початки Руси міг подати тільки йдучи за ...візантійським джерелами,» (О. Прицак — Дещо про наш історизм.)

Один літописний текст Галицько-Волинського літопису видано в другій пол. XIX ст. Видав о. А. Петрушевич, а переклав у 1936 р. о. Т. Коструба. Тепер видаються другі і в перекладах літописи в Україні. Оскільки вони відповідають науковим вимогам — це питання, на яке повинні дати відповідь наші вчені.

Отож жалі п. Біловусів та других наших побратимів є узаasadнені, але на них історичного ліку немає.

Тому й годі дивуватись, що автор в своєму короткому огляді знайшов місце для суб'єктивного невідповідального очорнювання Української Держави, очоленої Гетьманським урядом в 1918 р., закидаючи тому урядові службу чорносотенству та німецькому окупантові.

Якщо в такому аспекті написані інші праці автора, то ми від щирого серця співчуваємо читачеві, який необачно може вірити авторові.

* * *

Joseph Bilovus — Brief Outline of Ukrainian History

Йосип Біловус. Короткий нарис української історії (англ. мовою)

Це перевиданий коротесенький, прикрашений ілюстраціями перегляд історії України, який ядерно і коротко інформує молодь про територію, населення, клімат і мінеральні багатства України. Історія України представлена коротко і прикрашена відповідними ілюстраціями. Виклад історії кінчається відновленням Гетьманщини та Української Держави на Україні.

Це видання, хоч і коротке, але збудить цікавість кожного, хто візьме його до рук. Було б дуже доцільним дещо збільшити виклад історії і додати декілька ілюстрацій, які при короткому і ядерному викладі автора піднесуть інформативну вартість брошури.

Іван Кузич-Березовський

Праісторія України Оріяна (видана в Торонті 1979 р., ст. 379)

Панорама старої і прастарої України така далека від нас, але і близька нашому серцеві.

Берете до рук книгу й уявляєте неясні в історичній темряві силуети давніх праукраїнців, образи їх побуту, життєвого стилю і культурної вартості.

Вже перші сторінки лектури книги І. Кузича-Березовського викликають враження археологічного об'явлення та історичної новизни (не говоримо про вступ).

Європейські дослідники історичного розвитку народів говорять про центри цивілізації старого світу — Ассиро-Вавилону, Китаю, Єгипту, Греції-Риму, Понту над Чорним морем, про цивілізації Азії, Греції, Заходу.

Припливи тої цивілізації приходили і на українські землі — повторюють і українські історики. Без розумної причини дослідники історії до ХУІІІ ст. не приділяли великого значення студіям доісторичної доби України.

Ця тенденція була порушена в ХІХ ст. Головним чином археологічні студії натрапили на великі несподіванки щодо передісторичного розвитку України. Всі знаки, знайдені в землі, вказували на немалу культуру населення України.

Це привело дослідників до висновку, що культура населення прастарої України мусіла відігравати значну роль не тільки на землях України, але на цілому Сході Європи. Іван Кузич-Березовський своєю працею — Оріяна Кімерія-Праукраїна робить один великий крок вперед. Він говорить про археологічні пам'ятки з часу Молодшого Палеоліту (приблизно 25 тисяч років до Христа), які вказують на існування на українських землях в тих прадавніх часах культурного і добре організованого населення оріїв, аріїв.

В новіших історіях України говориться, що «за доби палеоліту населення України мало багато спільного з населенням Західної Європи, південної Франції, Піренеїв, Швейцарії, Баварії і антропологічним типом, і технікою знарядь, і побутом, і мистецтвом, і релігійними поглядами» (Наталія Полонська-Василенко — «Історія України», том І, стор. 45).

Автор «Оріяни Кімерії-Праукраїни» говорить, що орії вже в добі палеоліту поширювали свої поселення з українських територій на схід і захід від них. І автор приводить багато доказів, які підтверджують його думку і привертають увагу читача.

Поверховий погляд на географію України вказує на те, що ріки українських земель вливаються переважно до Чорного моря. В першому тисячолітті до Христа там шуміло пульсуюче життя, виростили багаті міста.

Не дивно, що серед вчених закорінився погляд, що звідти вгору поступала культура, а не спливала з верхів рік до портових надбережних поселень.

Збережені історичні пам'ятки вказують на існування на землях впливів річок організованих центрів населення українських земель, як Києва над Дніпром, Галича над Дністром, Фанагорії над Кубанню і т.п. Покликуючись на археологічні та мовознавчі студії німецьких, англійських, французьких та українських вчених (Ю. Полянський), автор стверджує, що населення українських земель в добі молодшого палеоліту (тобто вже 45-28 тисяч років до Христа в Оріяцькій добі) виходило на землі Західної Європи з правітчизняних українських земель. Те населення автор називає оріями (аріями). Вихідців тої давньої еміграції він знаходить в Скандинавії, Данії, Британії, Ісландії, де полишені назви рік, земель, що походять з арійських мовних коренів...

З тієї ж доби відкрито археологічні знахідки, що вказують на заселення аріями територій Азії, Індокитаю, Австралії, Полінезії, Гаваїв та Америки.

В добі неоліту, як вказують археологічні розкопки, населення українських земель — орії (арії) мають великі зв'язки економічні та культурні з країнами Сходу.

І. Кузич-Березовський на основі обслідування крем'яних і керамічних культур населення оріїв (аріїв) говорить про відому трипільську культуру оріїв-самарів. Характеризуючи ту культуру, автор називає її твором не індогерманського походження, але індоукраїнського.

Розселенню оріїв автор приділяє багато місця. «Орії емігрували хвилями на всі сторони світу. Займали чужі території, переважно насиллям, з боями, мішалися з іншими расами, творили держави, нові народи, втрачували рідну мову і в протязі століть відчувувались від матірнього пня — Оріяни» (стр. 75).

Так постала самарська (сумерська) держава. Сумери (кимери, кімерійці) це були орії, що виемігрували з українських земель до Месопотамії.

Ім автор віддає багато місця, уважаючи їх емігрантами з українських земель, з «Оріяни-Праукраїни Самарії», з територій між Дніпром і Волгою.

Йдучи слідами топоніміки і гидроніміки, автор знаходить впливи оріїв у сусідів сумерів на Елямі, в державах каситів, кутиїв, ассирійців, хатів (гетів), в їх економіці, в їх віруваннях, в їх похоронах. Сліди оріїв знаходить автор у Палестині, в Єгипті, в Сирії, в старих державах калдів (кельти), в Трої і доказує, що всі «народи, почавши від Трої, що приходили з півночі в Анатолію, Сирію і так далі... то наші праукраїнці, що зісемітизувались і змонгольцилися» (ст. 196).

Розглянувши історію Понту, автор обговорив державки Ірану, якого ім'я походить від аріїв. На історії медів і персів і в зв'язку з ними на свідченнях старинних істориків — Страбона, Арія і Юстина ще раз автор ствердив, що ті племена включно з індами прийшли туди з українських земель, з Оріяни.

Це правнуки земель, «що творили імперії від Атлантийського до Тихого океану» (стор. 234)

Вчитуючись в дальші розділи книги Івана Кузича-Березовського, читач, немов шукач скарбів, знаходить сліди прастарої України в Індіях, на східних берегах Азії, в Індонезії, на

Філіпінах. Це дивний шлях наукового обслідування незбагнутими долами топонімії, старими і новими урочищами вод, відкритими таємницями археології, що відкривають для уяви барвну історію давноминулого життя.

Користуючись вільно і широко заключеннями і зауваженнями різних авторів — англійських, російських, польських, німецьких, французьких та українських вчених і археологів з царини археології, етнографії, мовознавства, історіографії автор привертає увагу читача до своєї теми. Великий вплив та поширення побутової, господарської і політичної культури прамешканців українських земель оріїв, немов історична реальність, малюється перед очима.

Деякі висновки автора, а може, і велика їх більшість, дивують читача не тільки своєю мотивацією, але і їх оригінальністю.

Читач знаходить чіткі аналогії до історичних процесів населення України, які заіснували в останніх періодах історичного розвитку. Більша чіткість матеріалу та зменшені рами викладу стали б додатною прикметою праці. Але і так праця захоплює читача, інтригує дослідника і малює нові горизонти розуміння праісторії.

* *
*

ФЛЬОРИДА УСМІХАЄТЬСЯ!

**ЗАДОВІЛЬНІ ПОРАДИ І КОРИСНЕ КУПНО
ДІСТАНЕТЕ У ФІРМІ:**

БОГДАН ГОЛОВІД

Registered Real Estate Broker

501 — 90 th Ave North

St. Petersburg, Florida 33702

Tel.: (813) 577 - 3848

Федір Кануєта

СОВЕТИЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ

Наприкінці 1978 р. Видавництво Шкільної Ради УККА видало книжку під назвою: «Хрестоматія з української літератури ХХ-го сторіччя». Упорядкували хрестоматію Євген В. Федоренко та Павло Маляр.

Кажуть автори цієї хрестоматії (дивись «Свобода» від 30. XII. 1978 р): «Від упорядників було запропоновано Підручниковій Комісії Шкільної Ради видати хрестоматію — добірку авторів та їх творів для вивчення в школі з додатком відомостей біографічних, бібліографічних та літературознавчих і т.д.» В цих «методичних заввагах» автори продовжують: «Було б оманю вражіннь подавати таке суперництво за поділ літератури-боротьби на ворожі непримиренні сторони (що й мали б знаменувати її «боротьбу» і т.д.)). З цього видно, що автори підручника намагалися опрацювати хрестоматію у такому дусі, щоб стерти боротьбу за Самостійну Українську Державу, а залишити у висліді цього гасло «Хай живе УССР». Такий — і тільки такий! — напрямок змісту цієї хрестоматії.

Щоб пустити пилюгу у вічі, автори дали цій книжці заголовок «Українська література ХХ сторіччя», а головну увагу приділили советським письменникам і поетам, що володіють українською мовою і нею пишуть. Не можна ставити, як це зробили автори книжки, на одному рівні українського самостійника-державника патріота з советським активістом та безпартійним большевиком,

бо це злочин перед Богом і перед поневоленим українським народом. Ця книжка не що інше, як промивка мозку людині за советським «вірую». «Насвітлювати правильно підсоветське життя» — значить виконувати свою справжню роллю на еміграції. Треба виразно протиставити собі два відмінні типи людей: Тих, хто перебував у советському активі і тих, хто цим активом був гортурований. «Ставити всіх в національний фарватер, на однаковому рівні, це було б великим злочином перед батьківщиною і непростимим гріхом перед Богом». (Переповідаю за В. Наддніпрянцем).

Автори цієї хрестоматії показали твори советських активістів, комуністів, комсомольців, советських патріотів — письменників і поетів, вилучивши з цих творів все, що могло б бути антисоветське, щоб це не муляло очі читачеві чи вихованцеві, щоб вони толерантно відносилися до советських письменників. Як назвати таку роботу? Фальшуванням творів і Каїновою роботою! У цій книжці знаходимо чисту марксистсько-діалектичну сквілібристику: «Комуністична партія України на чолі з Шумським та Скрипником стала по стороні української культури». В цій боротьбі перемагала українська культура, і ВКП(б) змінила тактику — підмінила боротьбу двох культур клясовою боротьбою, повівши тотальний наступ проти України, винищуючи українське селянство, інтелігенцію, творців науки, мистецтва й літератури» (стор. 92). Це — голі слова, нічим не підперті і неумотивовані. Факти і дійсність говорять про зовсім інше: Відповідно до Постанов ІУ Конференції КП(б)У від 9-го травня 1920 р, про створення комітетів незаможних селян (комнезамів), ВУЦИК опублікував постанову про створення комітетів незаможних селян (комнезамів). «Комнезами були опорними пунктами диктатури пролетаріату на селі і відіграли велику роллю у розгромі куркульства і зміцнення радянської влади, у проведенні її законів, відібранні землі в поміщиків та надлишків землі в куркульства і наділенні землею безземельних та малоземельних селян.» (Історія УССР, т. 2, стор. 183). Без постанови комнезаму та сільради не висилали українських селян

на північ Росії в часи колективізації сільського господарства, а висилали не як українців, а як куркулів. Комнезами провадили розкуркулення перший раз у 1920 році в усіх заможних селян, хто мав більше, як 15 десятин або 30 моргів пахотної землі. Постулят класової боротьби — це є головний чинник марксизму та всіх компартій світу, які висувають на перший плян громадянську війну для здобуття влади. Ця хрестоматія не що інше, як замилювання очей читачеві й молоді. Це є хід «Троянського коня», щоб розкласти українську еміграцію з середини. Під назвою «Контрреволюційне шкідництво на культурному фронті», ось що писав М. Скрипник: «Нова українська культура — це не лише культура літератури, музики, танків і співів, мовознавства, а це нова культура нового пролетарського класового суспільства, культура індустріалізації країни і суцільної колективізації сільського господарства. Нова українська культура — це культура нової молоді класи українського пролетаріату, що лише 12 років тому провів свою революцію і лише 10 років тому остаточно закріпив свою владу на Україні». (Журнал «Червоний Шлях» Ч. 4 квітень 1930 р., стор. 141). Коментарі до цього зайві.

А ось ще один приклад: (стор. 98 хрестоматії) — Павло Тичина — з 1929 р. академік АН УРСР, член-кореспондент Білоруської АН, пізніше став депутатом Верховної Ради СРСР, був депутатом і головою Верховної Ради УРСР, Міністром Освіти, нагороджений орденами, нарешті стає членом комуністичної партії. Чи потрібні тут коментарі? Явний послідовник та патріот радянської влади на Україні. Шкода, що автори «Хрестоматії» не вмістили ані одного вірша, за якого його нагороджено орденами. Ось один з таких віршів:

«Відповідь землякам»

Немов той Дант у пеклі
стою серед бандитів і злочинців,
серед пузатих, ситих і продажних,
серед дрібних, помстливих, тупоумних,
стою — мов скеля непорушний
і клубляться круг мене

в багні, в болоті — мов гадюки,
клубком сплітаються і падають,
і твань їм рота заливає.
О, будьте Ви прокляті ще раз.
Душі мосі не купить Вам
ані лавровими вінками,
Ні золотом, ні хлібом, ні орлом.»

Цей проклин стосується виключно до своїх братів-земляків-українців, які через своє непогодження з тією злочинною комуністичною ідеологією опинилися на еміграції. Ось іще один вірш цього ж таки П. Тичини, послідовника марксизму-ленінізму. (Виїмок)

Партія веде

«Та нехай собі як знають,
божеволіють, конають —
нам своє робить;
всіх панів — до 'дної ями,
буржуїв за буржуями
будем, будем бить!
будем, будем бить!
Проти мурів, проти молу
в нас бадьорість комсомолу —
ще й підмога йде:
збільшовиченої ери
піонери — піонери —
Партія веде!
Партія веде!»

(Антологія української поезії, том III, ДВУ 1958 р.).

З цього вірша видно, що кожний комуніст у першу чергу ставить не національну проблему, не патріотизм своєї нації, а перше місце займає у нього політична проблема класової боротьби. В українській пресі та літературі вільного світу ніде не

можна зустріти проявів існування класової боротьби, яка саме в найбільш жорстоких формах велася на Україні українськими руками.

І далі: (Сторінка 106 хрестоматії) Максим Рильський — був нагороджений орденами, обраний у члени АН УРСР, став членом комуністичної партії. (Советська влада орденів даром не дає!), ордени треба чимсь заслужити і М. Рильський їх заслужив по праву, спершу був на українських національних позиціях, а потім добровільно перейшов у табір облудо-науки Маркса-Леніна, автор пісні про Сталіна, придуманої з його ж власними переконаннями:

«із-за гір, із-за високих
сизокрил орел летить,
не зламати крил широких,
того льоту не спинить!»

Ніхто М. Рильського не заставляв писати ось такого вірша («Я — син країни рад»):

«Я — син країни рад. Ви чули це, Іуди?
Ви всі, що Каїна горить на Вас печать?
Отчизни нашої іншої нема і не буде,
Ми кров'ю матері не вмієм торгувати!
Я — син країни рад, що і мечем, і словом,
разить і тне катів — з розмаху до кісток,
Сьогодні ще стоїть вона в вінку терновім,
Але вже сплетено лавровий їй вінок!

Знаходяться на еміграції цілі групи українців та наукових установ (УВАН та НТШ) які справляють вечори пошани Рильському — тому самому, що перейшов на бік ворога, який нищить українську культуру, літературу і перетворює це в пролетарську культуру національну по формі, а соціалістичну по змісту. Цим ворогом є марксизм-ленінізм у комуністичній подобі.

Або інший приклад. (Стор. 122 хрестоматії). Володимир Сосюра — нагороджений орденом «Знак пошани», член комуністичної партії. «До останніх днів життя Сосюра не змінив свого щирого ліризму на гимни партії, збував її вимоги фразами й

нещирими рядками». Так написано в його автобіографії в цій же «Хрестоматії».

Як кажуть, «папір усе витерпить». На 125 сторінці поміщено вірш Сосюри «Любіть Україну» та «Ти воскреснеш, Україно». Про яку Україну пише Сосюра? Розуміється, про так звану «радянську», бо в ній він жив і творив. Що є захоплюючого в цих віршах — скажуть деякі рядки з них:

«Між братніх народів мов садом рясним — сіяє вона над віками»...

Напрошується питання: Яких братніх народів? Відповідь: Братніх народів Советського Союзу. Візьмемо ще один рядок з цього ж таки вірша:

В дитячій усмішці, в дівочих очах,— і стягів багрянному шумі»...

Що у перекладі на просту мову означає:

«і в прапорів червоних шумі»

Яких прапорів? Республік Советського Союзу. Цей вірш Сосюри є виключне твориво «радянської поезії» і нічого захоплюючого в національному дусі у цьому вірші немає. В. Сосюра дійсно служив не «москалеві», але служив вірно комуністичній партії.

«Я не один про щастя марив,
Коли пішов під гул стихій,
У світлі лави комунарів,
У партійний тиждень бойовий.

Я гордий долею солдата
Нових віків, коханий край!
На партквитку моєму дата
двадцятий рік і місяць май.» (Журнал «Червоний шлях». № 2, 1928 р., стор. 224).

В. Сосюра це насправді не український, а советський поет, послідовник постулату класової боротьби.

«Ніщо не спинить нас! Ми месники народу,
Який на вас робив всі ночі!... всі віки!...

Ми лиш тоді зітхнем і крикнемо: Свобода!

Коли у горлі вам повернемо штики!» (Журнал «Червоний шлях» ч. 2, 1926 р., стор. 136).

Яка жорстокість, яка бруталність у цього советського патріота, — це не може собі уявити людина, яка хоч трохи має в душі почуття людяности.

«Я знаю, хто кого морочить,
але б я нагана знову взяв
і стріляв би в кожні жирні очі,
в кожну шляпку і манто стріляв». (Журнал «Критика» ч. 2 — 3, 1934 р., стор. 69).

Своїми творами Сосюра збагачує не українську культуру, а пролетарську інтернаціональну культуру, писану українською мовою.

«В грозі, в грозі червоний край,
кінця і меж грозі нема щій.
Там, на селі, пищить глитай
Під пресом колективізацій.» (Журнал «Плуг», ч. 7, Липень 1930 р., стор. 3).

Сосюра ненавидів українську еміграцію, яка в часи визвольної війни мусіла захищати рідну землю та піти геть на вигнання за кордони української землі.

А ось ще один з віршів В. Сосюри «Перемога».

«Ви з оселедцями й шликами,
і в шароварах, як моря,
ішли в осінніх ятерях,
щоб перетять комуні шлях,
що встала грозяно над вами,
в містах і селах і полях
з штиками й бомбами в руках.
Ви йшли на нас у морі крові...
Тремтять, дворушники, Іуди,
що нам готуєте батіг,
Вам не сховатися нікуди
від революцій вартових»...

Яка злоба, яка ненависть до своїх братів, що борються за волю, свободу свого народу та хотіли своїй батьківщині Україні добробуту та щастя, а Сосюри називають їх «Іудами» тому, що не хотіли підкоритися комуні.

«Запроданці»

«Ви продавали Україну
Й під ноги слались, як сміття,
Усім, хто нам бажав загину,
і гнули перед ними спину
криваві виродки життя». (Виїмок з поеми «Запроданці»).

До всіх тих, хто бореться проти сосюриної советської батьківщини, душа його сповнена ненависти та прокльону:

«Червоногвардієць»

Хто край свій зраджує, падлюка.
Хто нас хотів шпурнуть у муки,
в огонь погромницьких заграв,
Хто батьківщину продавав
Хто нам копав криваву яму,
Чужими й власними руками,
але в ту яму сам попав» (витяг з поеми «Червоногвардієць»).

Сосюра — це той, що помагав руйнувати церкви на Україні та переслідувати віруючих. Ось що він каже у своєму вірші «О, не даремно»:

«О, не даремно, ні, в степах гули гармати,
Й лилася наша кров і падали брати.
О, не даремно, ні, моя старенька мати
Зняла з своїх дітей дукатики й хрести».

Ніхто не може відібрати у Сосюри його таланту, як поета, як лірика, але — кому він служив? на чію користь він працював! Які ідеї у своїх творах Сосюра проводив! Проводив Сосюра у своїх творах ідеї злочинного комунізму, ідеї влади рад, колгоспного права, большевицької неволі. Не подобається тим, хто бореться і змагається за вільну суверенну Українську Державу, прославляти Сосюру, розповсюджувати його твори в друкованому слові,

перекладати на англійську та інші мови, бо Сосюра якраз того не заслуговує. З мозку, з костей Сосюра є большевик-комуніст, що вірно і слухняно служив злочинній ідеології комунізму. Далі, за ним у «Хрестоматії» йде М. Бажан (стор. 127). «У час війни був редактором фронтової газети, був заступником голови Ради Міністрів УССР. По війні — головний редактор Української Радянської Енциклопедії та інших державних видань, належить до комуністичної партії». Все ясно, як на долоні. Советська агентура увесь час намагається розкласти українську еміграцію, якраз на користь ворогові. На стор. 133 вміщено такий вірш Олекси Влизька:

«Крови б, крові і сили відерцем
Святогором понести до мас!..
Так, що світ загорівся і став би,
І розбив би старі береги!»

Сторінка 136: Микола Хвильовий (уривок). «Він стає членом компартії, але не дався облуді, скоро розпізнає її російську, шовіністичну природу і в складі української компартії (тобто КП(б)У протиставився компартії російській — кривавому теророві Чека (до якої між іншим ніколи не належав). В новелі «Я» — викрив садистичну суть російського комунізму.» Все це, розуміється, голі слова і фальш. Правдиву дійсність автор біографії Хвильового не показав, не сказавши правди до кінця.

В автобіографії Хвильового є такі слова: (витяг)

»Шість на моїй совісті? Ні, це неправда. Шість сотень, шість тисяч, шість мільонів — тьма на моїй совісті!! Тьма. — Конвой! Вартовий увійшов і доложив: — партію вивели. Розстріл призначено за містом: початок бору». (Історія української літератури, Київ, «Наукова думка», 1970 р. том 6, «Творчість і погляди Хвильового віддані розглядові і критиці»). У цій книжці, на стор. 137 поміщено апотеозу діяльності Хвильового в ЧеКа під назвою: «Я» (Романтика). Таку романтику «Я» може написати та людина, яка працювала в ЧеКа та розстрілювала українських патріотів, що боролися за самостійну Українську Державу.

А ось якийсь П. Спека в газеті «Ранок» від 25 липня 1953 р. пише: «Земляки Хвильового (з Полтавщини) розповідають: М. Хвильовий, в початках своєї діяльності на користь Москви, був заступником Голови Богодухівського ЧК і в той же час комісаром при карному отряді Соболя. Головою ЧК в той час був тов. Скорик. Ці товариші в селі Мурафі, на площі, розстріляли прилюдно 12 людей-просвітян: Микола В'юник — член Центральної Ради, О. Тищенко, Ігор Приходько — член Ц. Р., Ф. В'юник, М. Гриценко, Ф. Горох, Тихон В'юник та інші. («Хвильовизм»). Ось другий приклад дій ката М. Хвильового:

«Чекіст Хвильовий розстрілював українських селян і повстанців.» («Український Самостійник» від 27 вересня 1953 р.). Інший витяг: «Байстрюк земського Н-ка Слюковського М. Фігільов керував карними большевицькими «отрядами» по боротьбі з українськими повстанцями, за його наказом гинули сотні повстанців, за його наказом спалено багато селянських господарств, особливо ж у селі Мурахова. Він ж «Коля» — М. Хвильовий — прилюдно розстріляв отамана українських повстанців Гонту в його ж (Хвильового) рідному селі Солонівка на Богодухівщині. Так само прилюдно він розстріляв отамана Гавана з села Рублівка. Так хто ж він, у такому разі, є: Письменник чи кат? Одна-єдина відповідь: Кат!» Борис Шадир, М. Ольденбург, автори «Хрестоматії», твердять, що М. Хвильовий «до ЧеКА ніколи не належав».

Сторінка 179 «Хрестоматії»: Юрій Яновський. В біографії не показано твору цього автора під назвою «Подвійне коло». Ось вишмок з цього (стор. 255): «Іван Половець загубив трьох своїх братів — «Одного роду» — сказав Герт (комісар полку) — «та не одного з Тобою класу»... Брати були один у денікінцях, один у петлюрівцях, один у Махна.» За своїм змістом і цей твір є чисто совєтський.

Ось уривок з автобіографії Івана Драча (стор. 280): «В 70-тих роках інтенсивно творить, дотримуючись партійних указівок, приймаючи нагороди і привілеї». Чисто так, як наказує марксистська діяльність або «сіно ціле і кози ситі». А факти

говорять самі за себе, що Іван Драч — це советський поет з крові і кості, патріот і активіст советської влади. Це ж Іван Драч випустив пашквіль на українську еміграцію під кінець 1978 р., назвавши цей пашквіль «Білий кінь» «визволення». Ось виїмок з цього пашквілю:

«Звільнити хочуть від Дніпра Дніпро,
Карпати теж звільнити від Карпат,
Радіоактивне випекти тавро
На Україні прагне лютий кат!»

Хто це «лютий кат»? Українська еміграція, яка змагається за українську демократичну державу.

Час і місце не дозволяють вести дальший перелік рецензованих в «Хрестоматії» авторів. Все ж таки, не зайвим буде дати перелік поетів і письменників радянської орієнтації, помічених в цій «Хрестоматії»: Грицько Косинка, Микола Куліш, Остап Вишня, Іван Сенченко, Олександр Довженко, Олесь Гончар, Ліна Костенко, Василь Симоненко та ін. Всі вони віддано працювали на користь советської влади, що вже понад 60 років поневолює Україну. Советська влада вже виховала «советську людину», яка є роботом советської системи. На еміграції загальновизнано і загальноприйнято, що в СРСР, УРСР та в інших советських республіках з дня захоплення влади в колишній Російській імперії на всій території править комуністична партія і що вона відповідальна за всі злочини, доконані над українським поневоленим народом: розстріли ЧеКа, ГПУ, НКВД, КГБ, штучний голод на Україні, Кубані, на Дону та на Середньому і Долішньому Поволжю, ліквідація куркулів у часи колективізації. Все це носить на собі слід і відбиток клясової боротьби, яка була ведена на Україні в найбільш жорстокий спосіб якраз українськими руками. На творах Сосюр, Рильських, Тичин, Драчів та іже немає їм кінця виховуються комсомольці, комуністи та советська людина. Кого ж має виховувати Шкільна Рада УККА? Випустивши хрестоматію майже з советським змістом, в той же час змагається за здобуття української демократичної самостійної держави? Відповідь на це питання повинна дати Шкільна Рада УККА.

На 127 сторінці УРЕ про М. Бажана написано: «По війні Головний Редактор Української Радянської Енциклопедії», а дальше там же пишеться: «Українські буржуазні націоналісти — криваві злочинці з бандерівсько-оунівських банд нищили цілі родини — від немовлят до старих людей, живцем палили в хатах, душили, катували не тільки активістів, а й рядових жителів. Осередком націоналістичного охвістя за рубежом є такі організації: ЗЧ ОУН, ЗП УГВР, УККА, що знайшли притулок в США, КУК, УНРада та деякі інші і т.д.» (стор. 116, кн. 15 та УРЕ кн. 15, стор. 115 «Український буржуазний націоналізм»); «Українські радянські письменники, художники, композитори, діячі театру та кіно в своїй творчості викривали антинародну, контрреволюційну суть українського буржуазного націоналізму, його зрадництво щодо українського народу і запроданство його імперіалізму». «Ленін вказував, що в кожній нації є дві нації, в кожній національній культурі є дві культури відповідно до двох протилежних кляс буржуазного суспільства.» (УРЕ кн. 10, стор. 24).

Кажучи простою мовою, це означає, що кожна нація має пролетарську та буржуазні культури, які взаємно себе поборюють, а, коли запроваджено «диктатуру пролетаріату», то так звану «буржуазну» культуру большевики зовсім нищать.

Якщо УККА залишить цю «Хрестоматію» без своєї уваги, то на текстах цієї книжки буде виховувана українська молодь в дусі гонимості до советчини і цим УККА прирече себе на передчасну гибель. Увесь змаг за здобуття української самостійної державності зійде нанівець, а на це місце прийде советизація української громади за кордоном. З цим явищем треба боротися не на життя, а на смерть. Марксизмові-ленінізмові треба оголосити тотальну боротьбу аж до його знищення, а не сидіти й дождити поки ворог знищить нас усіх за кордонами Батьківщини. Така хрестоматія повинна бути заборонена до вжитку в школах українства та при церковних школах чи деінде.

Останнє слово в цій справі — за УККА.

УКРАЇНСЬКА АРХІТЕКТУРА

Надія Сомко

КОЗАЦЬКЕ БАРОККО в церковних пам'ятниках України

Створена на протязі віків нашими предками висока культура, продовжувала жити і впливати на формування наступних поколінь. В добу визвольних війн (XVI—XVII і XVIII ст.) почався буйний ріст політичного і економічного життя, який наложив свій відбиток на всі галузі культури. Особливо це відзначилось у мистецтві.

В архітектурі це знайшло свій вияв у прагненні високого розкриття простору і створення імпазантного образу. В наслідок цього постало повсемістне будівництво величавих храмів в дереві і камені,— як державне національне самозатвердження в мистецтві і найвище досягнення народнього генія.

Вплив західноєвропейського барокко в інтерпретації українських майстрів, придбав свої національні риси і увійшов в історію архітектури під назвою — **козацького барокко**.

Церковні пам'ятники української архітектури, збудовані українськими будівничими, вражають дивною гармонією в цілому, співзвучністю окремих елементів, з висотно

розв'язним внутрішнім простором — є особливістю і гордістю української нації та помітним вкладом у світову мистецьку культуру.

Творці минулих віків прекрасно почували співрозмірність будови, місце її і зв'язок з місцевим природним ансамблем. Тому їх твори не шаблонні, а різноманітні, а завжди нові, як і вся безконечно багатогранна творчість українського народнього мистецького генія.

В храмовому будівництві найбільше характерними типами були:

- 1) Традиційно-трюхнефний,— зароджений у княжу добу,
- 2) Суто центральний і
- 3) Посаднання трюхнефного з центральним.

Характерність центральної композиції вимагала відповідного рішення всіх фасадів будови, доводячи їх всі сторони до мистецької рівноцінності, а також і відкритого з усіх сторін підвищеного місця (як наприклад собор Богородиці в Козельці).

Найбільше розповсюдженою і улюбленою формою будови були центричні — п'ятибанні храми, в пляні — хрестовидні, як найвище досягнення українського барокко, яке повністю відбивало духовні та естетичні ідеали козацько-гетьманської доби.

Вигляд цих вежоподібних мас був шляхетний та імпазантний. Такі храми будували для слави Божої в честь козацьких перемог. Вони були добре видні з усіх боків і являли собою гігантські пам'ятники духової величі, слави і сили козацької доби.

Характерні риси п'ятибанних храмів — чотиригранчасті (6 к'т) бані примикають до центральної бані, багато вищої і ширшої, утворюючи струнку і ясну групу, вистаючи над основним корпусом храму в пляні хрестовидної

композиції. Основний об'єм храму, позбавлений горизонтальних членувань, робить взліт вертикальних ліній могутнім і нестримним, завершуючись багатолонними лініями карнизу і злітаючи ще вище, подолавши затримку в м'яких обрисах бароккових покрівель, знов випростовуючись, щоб ще стрімкіше летіти вгору і розтанути на тлі синього неба в маківках золотих бань.

Портики і віка вишукано й багато прикрашені оздобленнями з елементами української флори. Українські храми відзначаються органічним злиттям планової структури і їх вияву зовнішніх мас. Тому зовнішній вигляд храму дає уяву про внутрішній інтер'єр, який є відкритий на всю висотність храму. У світовій храмовій архітектурі немає жодного прикладу, щоб проблема висотного рішення внутрішнього простору була б так тісно пов'язана з таким розмахом, розроблена з такою конструктивною простотою і з сміливістю рішена. До великих храмових споруд застосовано закони контрасту і ритму.

Не дивлячись на те, що п'ятибанні храми були найбільше розповсюджені на Україні, ми ніколи не знайдемо серед них однакових. Це досяглося не тільки тим, що до хреста основи додавалися дві або чотири камери, але й різними пропорціями, неоднаковою кількістю заломів, формою покрівель в залах та в завершенні бань і маківок.

Подібно зовнішній архітектурі, віднощиться і внутрішній інтер'єр храму. Він відзначається своєю величчю і строгістю форм, де домінує головна баня, з прорізами довгастих вікон, даючи багато світла. Головну баню підтримують підпружні арки, що спираються на стрункі опорні стовпи. Головним мотивом інтер'єру храму є вчистість, імпазантність розкриття внутрішнього простору у висоту.

Як правило, дзвіниці будували окремо від храмів. Деякі з

проїздом через них одноразово були тріумфальною аркою. Будова дзвіниць найбільше віддзеркалювала прагнення української нації до слави Господньої і звеличення своєї Батьківщини. Вони стають головною вертикальною домінантою в композиції ансамблів монастирів і соборів, а також і всього міста. Пластична виразність архітектури дзвіниць досягається вирізуванням глибоких наскрізних піл. Дзвіниці будуються дуже високі, в декілька ярусів і оздоблюються колонами і пілястрами. Це вертикальне членування надавало будові строгості й стрімкості. Дзвіниці прикрашалися багатим ліпним орнаментом. Стіни на деяких із них фарбували в блакитний колір, залишаючи декор білим. Все це надавало дзвіницям надзвичайної чистоти, стрункості й невагомості. Вони нібито ширяли в небесній глибині, виблискуючи золотом бань.

Інтер'єр української церкви не можна уявити без іконостасу, який є її головним ідейно-мистецьким акцентом. Іконостаси на Україні були гідні подиву, як неперевершені твори декоративного мистецтва. Чудоворо різблені, багатоярусні іконостаси мали пишні орнаменти, своєрідно стилізовані, з мотивами української флори. Крім традиційної виноградної лози, вводили в орнамент: соняшники, лілеї, гвоздички, мальви та інші рослинні мотиви. Різьба покривалась золотом.

В деяких храмах багата різьба іконостасу мала вигляд диковинної золототканної завіси. Соковита, виразна, глибока позолочена різьба сяє і разом з яскравістю фарб на іконах, створює квітучу барвисту симфонію.

Багатий розпис на стінах і вгорі бань, численні ювелірні вироби мистецької тонкої роботи із золота та срібла, оздоблені самоцвітами (церковна утварь, ризи на іконах, оправа на євангеліях, золототканні пелени і завіси), все це робило надзвичайно подивугідне враження.

Головними жертводавцями на будову храмів та їх оздоблення були гетьмани (особливо Іван Мазепа), козацька старшина, козацтво та інші мешканці України. Ще на початку ХІХ ст. в соборах висіли прапори козацьких полків, які своєю колоритістю і вродистістю нагадували нащадкам про славні бойові подвиги предків. Найбільше поширена і улюблена ікона на Україні — була Св. Покрова. Її малювали в оточенні гетьманів, козацьких старшин з дружинами та інших визначних людей. Вміщували в храмах також портрети визначних козацьких старшин, головно щедрих жертводавців.

Висота та імпазантність храмів, з багатими уступами з золотими банями і маківками, були дуже величаві. Вони добре виділялись на тлі неба своїм стрімким силуетом і яким кольором (білий, жовтоясний і блакитний). Такі будови давали ознаку містові, створювали його національне обличчя. Причудливі силуети храмів були не тільки прикрасою міста і краєвидів, але й доміантою в його просторах. Вони були видні на десятки кілометрів, збагачуючи ландшафт, стаючи його органічною частиною.

* * *

Рекомендуємо членам Гетьманських організацій та прихильникам (і ворогам) Гетьманської ідеології набути і познайомитись з проєктом «Конституційних Основ Української Держави у світлі програмових засад Гетьманського Руху».

Це видання на гарному папері, розміром 8 x 11, 24 стор. з відбиткою універсалу Хмельницького на обгортці.

Ціна \$1.50. Замовлення слати на адресу:

Ukrainian Hetman Organization
P.O. Box 739, Stuyvesant Station,
New York, N.Y. 10009

Пожертви на книжки і пресу української державницької думки

В цьому році, як і в минулому, приятелі Гетьманського Руху в Циройті, з ініціативи Осипа і Анастазії Біловусів, перевели акцію поширення книжок і преси державницької думки серед українського громадянства.

На закуплення книжок від видавництва «Булава» та інших видавництв, як також на розповсюдження книжок, вплинули такі пожертви від початку року до кінця жовтня 1979 р.:

Приятелі Гетьманського Руху.....	\$204.00
Ярослав Біловус	\$200.00
Михайло Васкул	\$200.00
Осип Біловус	\$100.00
Іван Сливка	\$50.00
Приятелі Гетьманського Руху (збірка 6 жовтня 1979 р. на книжках)	\$45.00
Роман Дацько	\$20.00
Ірина Левчук	\$16.00

По \$15.00 зложили:

проф. Іван Кузич-Березовський, Тарас Борис, Ярослав Дужий, Ярослав Кучвий-Мельник, Михайло Мельникович.

По \$10.00 зложили:

Роман Кальба, Ілля Андрусак, Микола Дорош, д-р Богдан Крук, д-р А. Жуковський, д-р й. Дутко, Юрій Сенік, Іван Устименко, Іван Журківський, Т. Гундич, Іван Домінка, С. Феденко, Г. Корбяк, М. Малишко, О. Юрківська, П. М. Мишкович, І. Сірко і Роман Юшкевич.

По \$5.00 зложили:

д-р І. Гришко, С. Чорній, С. Силверстюк, В. Захарій, Василь Чуна, М. Ільницький, І. Футяк, В. Літинський, І. Демків, І. Фугала, Ю. Ровенчук, М. Сявакко, І. Кульчицький, М. Понаківський, І. Бузевич, І. Сарвадій.

Всім жертводавцям щиро дякуємо. Остаточний звіт прибутків і витрат буде поданий в наступному числі Гетьманського Голосу.

Фінансова референтка

Анастазія Біловус

ХРОНІКА

В останній хвилі надійшла до нас сумна вістка. Дружина нашого побратима Д. Ільчишина з Вінніпегу раптово померла. Євгенія Ільчишина була довголітньою активною працівницею українського гетьманського руху в організаційних, культурних і політичних справах. Була відомою серед української громади в Канаді та США.

Президія Ради Гетьманського Руху висловлює глибокі сердечні співчуття прибитому горем побратимові Д. Ільчишину з приводу невіджалуваної смерті його дружини п. Євгенії.

З ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ЖИТТЯ

На протязі минулого року Управа Гетьманського Руху брала участь у нарадах з різними політичними організаціями з метою поширення платформи політичної боротьби українського народу.

Остання нарада відбулась 17 листопада 1979 р, в якій брав участь голова Управи Гетьманського Руху Я. Савка.

На нарадах обмірковували справу консолідації праці українських політичних середовищ.

В грудні місяці минулого року відбулась зустріч з представниками організації російських дисидентів, які виступають з програмою ліквідації російського білого і червоного імперіялізму й розвалу СРСР на самостійні національні держави.

Зустріч була організована Спілкою Визволення України при співучасті Управи Г.Р. Результатом цієї діяльності була зустріч з громадянством української та російської еміграції.

Керував зустріччю ред. Олекса Калиник (СВУ) Головним промовцем був Пьотр Болдирев. Крім нього виступали ред. Гідоні, редактор російського місячника «Современник» (Торонто), поетеса Румянцева й другі.

Пресфонд «Гетьманського Голосу» (Список жертводавців ч. 2)

Осип і Анастазія Біловуси (за 50 передплатників)	\$300.00
Д. Ільчишин	\$20.00
Й. Печнюк	\$10.00
П. Клименко	\$10.00
Й. Губчак	\$6.00
Г. Сегейда	\$6.00
А. Сес	\$6.00
Ю. Кузьма	\$6.00
Б. Залеський	\$6.00
А. Демус	\$6.00
Я. Олійник	\$3.00
О. Бережницька	\$1.50

УСІМ ЖЕРТВОДАВЦЯМ ЩИРА ПОДЯКА

Редакція та Адміністрація

**ПЕРША В НЬЮ-ЙОРКУ УКРАЇНЬКА
КОМП'ЮТЕРНА ДРУКАРНЯ**

НАЙМОДЕРНІШІ АМЕРИКАНСЬКІ КОМП'ЮТЕРИ
ВЕЛИКИЙ ВИБІР УКРАЇНСЬКИХ ШРИФТІВ (понад 200)
МАГНЕТИЧНИЙ ДИСКОВАГИС НА 100.000 ЗНАКІВ
ПОШИРЕНА ЕЛЕКТРОННА ПАМ'ЯТЬ
ВСІ УКРАЇНСЬКІ НАГОПОСИ
НИЗЬКІ ЦІНИ
БЕЗКОШТОВНА КОРЕКТА
Автоматична коліумнарно-табуляційна система
МИСТЕЦЬКЕ ГРАФІЧНЕ ОФОРМЛЕННЯ
МОВНЕ РЕДАГУВАННЯ ІІКСТІВ

**ВИСОКОЯКІСНИЙ СКЛАД ДРУК КНИЖОК, ЖУРНАЛІВ, БРОШУР,
ГАЗЕТ, АЛЬМАНАХІВ, БЮЛЕТЕНІВ, КАТАЛОГІВ, ЛЕГЮЧОК тощо**
Спеціальна знижка на всі замовлення, одержані до Нового Року.
Писати чи телефонувати до Бориса Береста: (212) 445-2836

META Publishing Co., P.O. Box 54101
Linden Hill Station, New York 11354

**УКРАЇНСЬКА ФЕДЕРАЛЬНА КРЕДИТОВА
КООПЕРАТИВА «САМОПОМІЧ»
в Дітроїті**

**ТРИ БЮРА ДЛЯ ВАШИХ ПОСЛУГ
THREE OFFICES TO SERVE YOUR NEEDS**

**НА ЗАХОДІ МІСТА
WEST SIDE**
7346 Michigan Avenue
At Tarnow
Detroit, Michigan 48210
Tel.: 841-2390

**У ВОРРЕНІ
WARREN**
26791 Ryan Road
Warren, Michigan 48091
Just South of 11 Mile Road
Tel.: 755-5850

**НА СХОДІ
EAST SIDE**
11838 Jos Campau Avenue
Hamtramck, Michigan 48212
Tel. 891-4100

Mon.	1-5	Mon.	10-5:30	Mon.	10-5:30
Tues.	1-5	Tues.	10-5:30	Tues.	10-5:30
Wed.	Closed	Wed.	Closed	Wed.	Closed
Thurs.	1-5	Thurs.	10-5:30	Thurs.	10-5:30
Fri.	12-6	Fri.	9-6:30	Fri.	9-6:30
Sat.	9:30-12:30	Sat.	9:30-12:30	Sat.	9:30-12:30

**НАЙКРАЩЕ МІСЦЕ ЩАДИТИ ВАШІ ГРОШІ
КРЕДИТОВА СПІЛКА
«БУДУЧНІСТЬ»**

FUTURE CREDIT UNION OF DETROIT

**4641 Martin   26601 Ryan Road,   3011 Caniff
Detroit, Mi. 48210   Warren, Mi. 48091   Hamtramck, Mi. 48212**

Phone 843-5411   Phone 757-1980   Phone 891-0230

**ВИСОКА ДИВІДЕНДА — ЩАДНИЧІ ЦЕРТИФІКАТИ
ЖИТТЄВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ — НИЗЬКИЙ ПРОЦЕНТ
ВІД ПОЗИЧОК**

Осин Біловус

ЖИТТЯ І ПРАЦЯ ПРИЯТЕЛІВ ГЕТЬМАНСЬКОГО РУХУ

Приятелі Гетьманського Руху ведуть свою працю в унікальний спосіб. Всі наші збори — засідання переводяться у поважній і рівночасно прийнятній, товариській атмосфері, в якій переплітається організаційна справа з науково-світньою і розваговою. Подаю образок з наших останніх зборів, які відбувались в грудні м-ці 1979 року.

Відкриваємо збори Гетьманською Державницькою Молитвою. Слідує «Де згода в родині». В молитві та співі беруть участь всі присутні члени. Відзначаємо одну членкиню — річницю її прибуття з України чотири роки тому, покликуючи її до слова. Замість промови вона робить виступ з деклямацією С. Кандиби: «Свою Україну любіть!» Слідує спонтанне «Многоліття». Після цього приступаємо до справ організаційних. Звіти — рекордові, фінансові, культурно-освітні та господарчі. Щоб збори не були пригнобленими, переплітаємо розвагою, тобто віршованою деклямацією, часто оригінальною, і відспіванням патріотичної пісні «За Україну!» По цім звичайно слідує відчити — доповіді та змістом — державницько-виховничі. Найчастіше виголошують їх побратими: Біловус, Деркач, Драгінда, Гергелюк, Анстезія Біловус. І знову приступаємо до справ організаційних, у яких розглядаються пляни майбутньої акції. Слідує широка дискусія, в якій всі члени беруть жваву участь. Відспіванням «Маршу Гетьманців» закінчується ця частина зборів.

Відбувається виключно розвагова частина наших зборів, получена з перекусом, добірними народними піснями, гумором і сатирою.

«Політика України буде вестися на демократичних основах і в дусі скріплення державної самостійності».

(З промови Гетьмана Павла Скоропадського в Києві 19-го травня 1918 року).

HETMANSKY HOLOS

**P. O. Box 739, Stuyvesant Station,
NEW YORK, N. Y. 10009**

BULK RATE

U. S. POSTAGE

Paid

New York, N. Y.

Permit No.